

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA TEXTILNÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCA

Liberec 2008

Anna Vrancová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA TEXTILNÁ

Odbor: 3107R004

Technológia a riadenie odevnej výroby

Katedra odevníctva

KULTY V ODIEVANÍ

CLOTHING CULTS

Anna Vrancová

KOD - 282

Vedúca práce: Ing. Eliška Kadlecová

Počet strán: 74

Počet príloh: 5

Podakovanie

Chcela by som poďakovať vedúcej tejto bakalárskej práce Ing. Eliške Kadlecovej za trpezlivé konzultácie a rady, ktoré mi poskytla pri jej vypracovaní. Ďalej by som chcela poďakovať Ing. Blažene Musilovej za konzultáciu konštrukčnej časti a všetkým mojim blízkym, ktorí ma podporovali počas štúdia na univerzite.

Abstrakt

Táto práca je zameraná na pojem „odevný kult“ a na jeho objasnenie za pomoci uvedenia konkrétnych príkladov.

Prvá časť je venovaná trom odevným kultom, ktoré od doby svojho vzniku takmer nezmenili svoju podstatu a majú svoju pevnú pozíciu v histórii odievania. Cieľom je priblížiť ich vznik a objasniť, v čom spočíva ich kultová podstata.

Náplňou ďalšej časti je charakteristika vývoja kúpacích odevov v závislosti na spoločenskej situácii a prístupu k ľudskému a obzvlášť ženskému telu.

Záverečná časť je venovaná vzniku a vývoju kultu bikín, vzhľadom na neobvyklé odhalenie ženského tela, ktoré bolo až do tejto doby ukrývané. Zaoberá sa vývojom a zmenou postoja k ženskému telu a zdokonaľovaním kultu bikín pod vplyvom nových možností v oblasti textilného priemyslu.

Abstract

This work is focused on term „clothing cult“ and it's understanding with help of adding actual models.

The first part is directed to three clothing cults which have not changed their entyties much from the period of time of their formation and they still have the important place in the history of clothing. My purpose is to bring their creation and clarify their cult essential.

The sense of another part is the characteristic of creation of swimming suits in the connection with social position in the time and the approach to human and especially to women's body.

The final part is focused on formation of bikini's cult in direction with unusual undress of women's body which were hidden untill present time. This part is concerned on development and change of attitude to women's body and improving of bikini's cult which was influenced by new components in the area of textile industry.

Kľúčové slová

Kult

Kult v odievaní

Džínsy

Trenčkot

Kostým

Kúpací odev

Plavky

Bikini

Bikiny

Keywords

Cult

Clothing cult

Jeans

Trenchcoat

Suit

Swimsuit

Swimwear

Bikini

Bikini

OBSAH

Úvod.....	8
<i>Kult</i>	<i>8</i>
1. Kulty v odievaní.....	12
<i>1. 1 „Levi’ s 501“</i>	<i>13</i>
<i>1.2 „Trenčkot“.....</i>	<i>19</i>
<i>1.3 „Chanel kostým“</i>	<i>24</i>
2. História a vývoj plaviek	30
<i>2.1 Starovek</i>	<i>30</i>
<i>2.2 Stredovek</i>	<i>31</i>
<i>2.3 18. storočie</i>	<i>31</i>
<i>2.4 19. storočie</i>	<i>32</i>
<i>2.5 Prelom 19. a 20. storočia</i>	<i>32</i>
<i>2. 6 20. roky 20. storočia</i>	<i>33</i>
<i>2.7 30. roky 20. storočia.....</i>	<i>34</i>
<i>2.8 40. roky 20. storočia</i>	<i>35</i>
<i>2.9 50. roky 20. storočia</i>	<i>36</i>
<i>2.10 60. roky 20. storočia.....</i>	<i>36</i>
<i>2.11 70. roky 20. storočia.....</i>	<i>37</i>
<i>2.12 80. roky 20. storočia.....</i>	<i>38</i>
<i>2.13 90. roky 20. storočia.....</i>	<i>38</i>
<i>2.14 Začiatok 21. storočia</i>	<i>39</i>
3 Bikini- Vznik kultu.....	41
<i>3.1 Vývoj kultu</i>	<i>43</i>
<i>3.1.1 Koniec 40. rokov 20. storočia</i>	<i>43</i>
<i>3.1.2 50. roky 20. Storočia</i>	<i>43</i>
<i>3.1.3 60. roky 20. storočia.....</i>	<i>44</i>
<i>3.1.4 70. roky 20. storočia.....</i>	<i>45</i>
<i>3.1.5 80. roky 20. storočia.....</i>	<i>45</i>
<i>3.1.6 90. roky 20. storočia.....</i>	<i>46</i>
<i>3.1.7 21. storočie.....</i>	<i>47</i>
<i>3.2 Pánske bikini.....</i>	<i>48</i>

3. 3 Monokini- odpoved' na bikini	48
3. 4 Sports Illustrated	49
3. 5 Bikini vo filme	52
3.6 Variácie bikín	54
4. Vývoj používaných materiálov a strihov.....	57
4.1 Vývoj materiálov a strihov po súčasnosť.....	58
4.2 Dnešné konštrukčné riešenie bikín	62
4. 3 Konštrukcia a modelovanie vrchného dielu bikín	65
4.4 Konštrukcia a modelovanie spodného dielu bikín.....	66
5. Záver.....	67
6. Literatúra	68
7. Príloha	69

Úvod

Kult

Slovo kult (latinsky cultus) má vo svojej pravej podstate náboženský význam. Odjakživa bolo spájané s uctievaním svätých a malo silne náboženský charakter. Kult ako taký, je priamo spojovaný s uctievaním- teda démonizovaním osôb a tým pripisovaním nadpozemských skutkov. Dodnes je známe uctievanie svätých, ktorí svojou nadpozemskou mocou držia ochrannú ruku nad rôznymi ľudskými činnosťami, teda hovoríme o tzv. patrónoch. Za všetky uvediem príklad, ktorý pretrval do dnešnej doby a zdá sa byť rovnako príkladným ako kedysi. Jedná sa o spoločenstvo vinárov a vinohradníkov. Týchto aj v dnešnej dobe spája spolupatričnosť k uctievaniu svojho patróna Svätého Urbana. Môžeme teda hovoriť o akomsi kulte, teda skupine ľudí, ktorá uctieva určitú modlu, ktorá je pre ich činnosť charakteristická.

Slovo kult však vývojom jazyka a postupným odsúvaním kresťanského života začalo, tak ako mnohé iné, nadobúdať nový význam. Ústup náboženského života a vývoj nového významu kultu spôsobil nástup totalitných režimov v krajinách s nízkou politickou kultúrou. V tomto období kult začína nadobúdať nový význam- vzniká kult osobnosti. Tak ako je uctievanie spájané najmä s rannými fázami vývoja spoločnosti, tak kult osobnosti v politickom význame nadobúda na sile v období vojenských prevratov, kedy národ potrebuje vidinu vodcu, ktorý zabezpečí svetlú budúcnosť. Často krát však uctievanie osobnosti vedie skôr k záhube pôvodných ideí. Avšak aj pojem kult osobnosti prechádza svojim vývojom. Existuje ešte dodnes najmä v krajinách s diktátorským režimom, resp. aj v demokratických usporiadaniach u politických osobností s veľkou charizmou.

Kult osobnosti však začal strácať na sile po ústupe vojenských hrozieb. Po tom, ako si spoločnosť „vydýchla“ nastal prevrat. Ľudia túžia po zábave a vzniká, a to najmä v Spojených štátoch „show nazvaná business“. S vývojom kinematografie a silným rozmachom zábavného priemyslu dostáva pojem kult osobnosti nový význam. Osobnosti, ktoré národ uctieva sú apolitické a toto uctievanie sa neobmedzuje len na príslušnosť jedného národa, ale prekračuje hranice krajín aj kontinentov. Jedinou politikou filmových štúdií a producentov je tzv. sex-appeal (príťažlivosť) filmových hviezd, za každých okolností dokonalý vzhľad a démonická charizma. Kult osobnosti nestratil na sile uctievania ale nadobudol nový zmysel bez pripisovania nadpozemských vlastností, zato sa však transformoval na bezhraničné zbožňovanie filmových hrdinov, či slávnych spevákov.

Toto zbožňovanie so sebou prináša uctievanie nového charakteru. Obdiv k svojim filmovým hrdinom a spevákom, prejavuje najmä mládež tým, že preberá modely správania sa a rôzne iné charakteristiky vlastné osobnosti, ktorá je predmetom ich zbožňovania a sympatií. To sa týka najmä vizáže, teda účesov a líčenia ale prioritne najmä spôsobu obliekania sa. Móda a módne novinky, teda úzko súvisia s novodobým kultom osobnosti. S pomocou televíznych a printových médií sa módne novinky šíria nielen po Spojených štátoch ale takisto aj vo vojnu zničenej Európe. V odievaní vzniká tzv. „glamour look“ (kúzelný, pôvabný vzhľad), ktorého tvorcami sú Hollywoodsky návrhári pracujúci pre filmové štúdiá a prezentujú ho na filmových plátnach, či pódiových slávne osobnosti umeleckého života. Tento honosný vzhľad ovplyvní aj slávnych tvorcov módnych domov, ktorí vo svojich haute couture kolekciách šokujú- tak ako to urobil slávny Dior kostýmom Bar Européen ohromnými a dramatickými líniami- príznačnými pre glamour. Tak znova zavádza do módy, napriek odporu kolegov ako Gabrielle Chanel a puritánov z iných oblastí života, ktorí sú pohoršení ohromnými spotrebami materiálu, siluetu typickú pre obdobie korzetov a nadýchaných sukní. Túto líniu postupne, až na zarytých odporcov v módnej sfére ako Chanel, preberajú tak kolegovia ako aj zákazníci.

Avšak hovorí sa, že nie je móda to, čo nezdomácnelo v uliciach. Staronová línia síce prenikla aj za hranice haute couture , ale v odevnej sfére vznikajú aj absolútne nové odevné štýly. Opäť je vhodné poukázať na úzku súvislosť medzi kultom osobnosti a odievaním a zaviesť pojem „odevný kult“ - kult v odievaní. Módou ulice je móda mládeže. Mládež slobodomyselná, nezaťažená predsudkami nasleduje svoje idoly. Ako bolo spomenuté, novodobý kult osobnosti súvisí so zbožňovaním populárnych osobností. Ich popularita, ako aj ich charakteristický štýl je masovo prezentovaný televíziou a filmovým plátnom. Spomeňme slávnú Marlene Dietrich, Audrey Hepburn, či už spomínanú Gabrielle Chanel, ktoré ukázali svetu, že nohavice môžu byť súčasťou aj dámskeho šatníka. Opäť aj do haute couture prenikajú nekonvenčné myšlienky a Yves-Saint Laurent vytvára dámsky nohavicový kostým a dokonca dámsky smoking ako spoločenský odev.

Na poli absolútnych novinek v odievaní vzniká jeden z typických odevných kultov, ktorý tak, ako mnohé iné stojí za hlbšie skúmanie a budeme sa mu venovať na ďalších stránkach tejto práce. Jedná sa o nohavice Levi's 501. Nohavice z materiálu nazvaného denim s kontrastným útkom a osnovou sú absolútnou revolúciou v odievaní. Samozrejme sa najprv udomácnili medzi mládežou, ale na základe kultu osobnosti , si tento odev začali obliekať po

vzore osobností ako Andy Warhol, Marlon Brando, či James Dean aj iné generácie a spoločenské vrstvy.

Každý zo spomínaných pánov- pretože sa jednalo o typicky pánsky odev, prepožičal tomuto kultu svoj osobitý štýl a tým vytvoril kult nový. Andy Warhol- ohromne slávna a osobitá osobnosť svojej doby, ale aj dneška preslávil kultové jeansy v kombinácii s ďalším kultovým odevom, a to tzv. blejzrom (blazer- blejzer). Marlon Brando dodal tomuto kultu osobitosť kombináciou, čo určite nie je prekvapivé, s takisto kultovým, tzv. T- shirt a koženou bundou. James Dean zase rád zamieňal T- shirt za nedopnutú košeľu s nedbalo vykasanými rukávami.

Lenže pojem odevný kult necharakterizuje len móda mladých, móda umelcov a ulice. Pojem odevný kult sa spája aj s tradíciou a tradičnou kvalitou spracovania, slávnym tvorcom a nadčasovým designom. Odevný kult ako taký, je akousi prirodzenou súčasťou šatníka mnohých generácií a rôznych spoločenských vrstiev. Nie však výlučne, pretože sa s ohľadom na vyššie spomínané parametre, môže jednať aj o výrobok vysoko luxusný, ten najlepší, medzi ostatnými. V tejto kategórii spomeňme napr. značku Louis Vuitton, ktorá z pohľadu odevného kultu, nevyrába typicky odevné výrobky, ale doplnky, preto sa jej v tejto práci nebudeme venovať. Avšak jedná sa o absolútne kultovú značku- kedy už značka sama o sebe znamená kult a výrobky pre ňu typické sú všetky kultové. Dnes nielen ľudia zaujímajúci sa o módu poznajú typický Monogram Canavas, slávny nadčasový design vzorov potlače kožených a vzorov textilných materiálov výrobkov tejto značky. Louis Vuitton sa stal najviac falšovanou značkou modernej histórie a ironicky len jedno percento z výrobkov s Monogramom Canavas je skutočne pravých. Aj to obnáša kult.

Mohlo by sa zdať, že všetky spomínané odevné kulty sú súčasťou pánskeho šatníka, čo je vzhľadom na charakter módy ako takej netypické, ba možno až ironické. Dámska móda je a aj bola v každej sfére (až na malé výnimky určitých historických období, ktoré sa snažili potlačiť ženskosť a jej typické znaky- napr. španielska renesancia) oveľa vznešenejšia, ozdobnejšia a okúzľujúcejšia než pánska. Napriek tomu mnoho odevných kultov nachádzame skutočne práve v pánskom šatníku. Alebo možno práve preto?

Avšak najdôležitejším kultom pre túto prácu, je kult nazývaný bikini. Je to už viac ako 60 rokov, odkedy vznikli a stali sa kultom. A je to takisto jeden z mála kultov, ktorý vznikol a bol určený sprvu výhradne pre ženy a až neskôr sa stal odevom určeným mužom. Vznik kultu, a jeho vývoj do dnešnej doby bol ovplyvnený počiatočným silným odmietavým

postojom, neskôr bol však prijatý a stal sa tak obľúbeným, že dnes ho už môžeme skutočne nazvať kultovým. Meno ich tvorcu Loiusa Rearda nie je v povedomí verejnosti tak ako mená iných kultových tvorcov, ale bol to on, kto našiel odvahu šokovať verejnosť kúpacím odevom, ktorého podstata spočíva v štyroch trojuholníkoch a množstve nahej ženskej pokožky. Vznik bikín sa datuje do roku 1946, avšak do povedomia svetovej verejnosti sa dostali až v roku 1947, keď ich zachytil na snímok módnym fotograf Toni Frissell. Táto práca je poctou kultu bikín, ktoré sa dožili okrúhleho výročia v takmer nezmenenej podobe.

Autorka

1. Kulty v odievaní

Na nasledujúcich stránkach predstavím niekoľko vybraných kultov, ktoré zmenili pohľad na módu a dodnes sú stálicami v odievaní. Tento výber zdôvodňujem tak aktuálnosťou momentálnej módnej vlny, ako aj nespornou obľúbenosťou a popularitou dnešného obdobia. Ako prvý predstavujem kult nazvaný „Levi's 501“, jeho vznik a vývoj počas stopäťdesiat ročnej histórie. Vybrala som ho z dôvodu, že ešte aj dnes je rovnako prestížnou záležitosťou mať doma pravé päťsto jednotky od Leviho, ako v dobách, keď si ich ležérnosť podmanila americkú mládež a neskôr keď dobili Európu a nevynechali ani socialistické Československo. Pričom sa stali symbolom revolty a napriek pôvodnému úmyslu vytvoriť pracovný odev, sú odevom určeným na voľný čas a dokonca sa im podarilo dobyť aj svet módy a dnes už ich do svojich kolekcií zaraďujú aj poprední módni tvorcovia a vyrábajú ich takmer všetky módné značky.

Ako ďalší je predstavím rovnaký fenomén, a to „Trenčkot“. Plášť, ktorý vznikol na Britských ostrovoch s cieľom poskytnúť komfort jeho nositeľom a v nepriaznivých poveternostných podmienkach. Jeho tvorcovi sa podarilo svoje dielo vybaviť tak dokonale, že sa presadil aj v nehostinnejších podmienkach, ako v daždi a „prežil“ a slúžil dokonca aj vojakom v zákopoch. Jeho funkčnosť a elegancia si však našla svoje miesto aj v uliciach a dnes je pravý béžový trenčkot od Burberryho, ktorý získal punc luxusu rovnako nadčasový, ako v dobách svojho vzniku. Jeho univerzálnosť, ako doplnok pánskeho, či dámskeho šatníka a to k odevom určeným na rôzne príležitosti je priam zázračná a preto je škoda jeden nevlastniť.

Ako tretí predstavím kult „Chanel kostým“. Už meno Coco Chanel hovorí samo za seba a dnes je len málo ľudí, ktorým by nehovorilo nič. Triezva elegancia silnej a nezávislej ženy- aj takto by sa dali jeho sofistikované línie opísať. Chanel vytvorila na svoju dobu revolučný štýl a po svojom vzore naučila ženy hodiť za hlavu secesné predstavy o dobre oblečenej žene a ponúkla im možnosť presadiť sa v mužskom svete v odeve pohodlnom a predsa elegantnom a ženskom. Posolstvo tohto kostýmu pretrváva dodnes.

V ďalších kapitolách predstavím vývoj kúpacích odevov a naviažem na kult bikini, ktorého histórii sa budem venovať podrobne ako hlavnej téme práce.

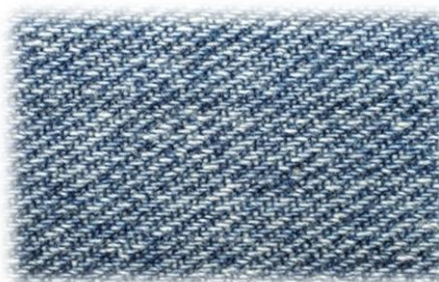
1.1 „Levi' s 501“

Vznik tohto nepopierateľného kultu je opradený 150 ročnou históriou. V čase, keď mladý nemecký emigrant Loeb Strauss v roku 1847 prichádza s matkou a dvomi sestrami za lepším životom do Spojených štátov netuší, že vytvorí niečo, čo uchváti celý svet. A vlastne, vôbec netuší, že si svoj poklad nesie do Štátov so sebou. Vo svojich osemnástich rokoch sa rozhodne, že sa stane Američanom a zmení si meno na Levi. Mladého Leviho tak ako mnohých iných opantá začiatkom 50- tých rokov „Zlatá horúčka“, ktorá v tej dobe zasiahla Spojené Štáty a aj on zamieri za vidinou bohatstva do slnečnej a na náleziská bohatej Kalifornie. Na Leviho sa však v San Francisku šťastie v podobe zlatej žily neusmeje. [4] [5]

Obr. 1.1.1- Najstaršie Levi's na svete- z roku 1879, sú umiestnené v ohni vzdornom sejfe v archíve spoločnosti Levi Strauss & CO.

Venuje sa tomu, čo je v ich rodine tradičným zamestnaním- predaju textilu. V roku 1853 otvoril svoju prvú predajňu, ktorú umiestnil na Sacramento Street, strategicky neďaleko prístavu. Rýchlo prišiel na to, čo mohutní a ťažko pracujúci zlatokopovia potrebujú najsúrnejšie a predával im odolné nohavice, ktoré boli ušité z celtoviny, teda z trvanlivého a odolného ľanového plátna určeného na šitie stanov. Jeho tovar bol taký obľúbený, že si vybudoval silné postavenie na trhu a v roku 1863 premenoval svoju firmu na Levi Strauss & CO. Po roku 1860 nahradil Levi- ako sa pán Strauss nechal familiárne oslovovať celtovinu indigovo modrou bavlnenou tkaninou, ktorú objavil vo Francúzku. Jednalo sa o látku pôvodom z francúzskeho mesta Nimes, takzvanú *Serge de Nimes*, neskôr získala tak ako mnohé iné názov podľa miesta pôvodu a stala skráteno označovaná ako Denim. Denim (Obr.1.1.2) je z pravidla tuhá tkanina tkaná v keprovej väzbe v kontrastných farbách osnovných a útkových nítí

Obr.1.1.2- Denim

(najčastejšie modrá osnova ofarbená indigom a rezne biely- nefarbený útok). Používajú sa kvalitné bavlnené priadze. Tento materiál dovážal z talianskeho Janova (teda Gene- anglicky čítané ako džín- z toho sa vyvinulo označenie nohavíc). Dnes sa táto tkanina nazýva tiež rifl'ovina, alebo džínsovina.[5]

Obr.1.1.3-Detail

Obr.1.1.4-Detail

Obr.1.1.5-Detail

Levi začal vyrábať pracovné nohavice z nového materiálu, ktoré zošival vysoko pevnými niťami a zaist'oval niekoľkonásobným prešitím švov, ale nároční zlatokopovia sa neustále sťažovali, že švy nevydržia a trhajú sa. Levi zistil, že robotníci preťažujú vrecká nohavíc vkladáním ťažkých pracovných nástrojov. V roku 1872 vyriešil problém vďaka chudobnému krajčírovi z Nevady Jacobovi Davisovi. Ten namáhané švy okrem šitia zaist'oval aj spevnením kovovými nitmi. Davis si chcel dať túto technológiu patentovať ale nemal dosť peňazí na registračné poplatky. A tak kvôli obojstrannej spokojnosti založili, Levim spoločnú firmu a 20. mája v roku 1873 si nechali patentovať legendárne päť vreckové Levi's 501. (Tento patent spoločnosť bez zmeny využívala až do roku 1967. V súčasnosti sa Levi's 501 šijú podľa pôvodnej metódy z 19. storočia.) Na nohaviciach sú v páse umiestnené gombíky na uchytenie trakov a spona na utiahnutie v páse, majú tiež hlboké hodinkové vrecko. Na zadných vreckách sa objavuje dvojmo štepaný prelomený oblúk (Obr.1.1.3). Od roku 1877 sa materiál na výrobu nohavíc farbí v USA a z tohto dôvodu mu bolo pridelené skladové číslo 501, ktoré sa vyskytuje v názve tohto kultu. O deväť rokov neskôr sa začala na nohavice našívať charakteristická kožená etiketa, ktorá znázorňuje dva kone, ktoré sa pokúšajú pretrhnúť Levi's-ky (Obr.1.1.4), čím výrobca demonštruje, že sú prakticky nezniiteľné. V roku 1902 zomiera ako 72-ročný zakladateľ firmy Levi a podnik zdedia jeho štyria synovia. Rok 1902 bol pre Levi's významný aj v inom smere. Do tohto roku sa na

nohavice našívalo len jedno vrečko, od tohto roku sa našívajú dve zadné vrecká. V roku 1922 sa na páse objavujú pútka. Po hospodárskej kríze dochádza k zmene reklamnej stratégie a Levi's 501 reprezentuje kovboj- sebavedomý a drsný, ktorý potrebuje kvalitné a pevné nohavice. V tomto čase dochádza aj k tomu, čo Levi ani Jacob nepredpokladali, z pôvodne pracovných Levi's 501 sa stávajú obľúbené nohavice, ktoré sa využívajú na voľný čas, nie sú už len odevom pracujúcich a kovbojov. Od roku 1935 sa vyrábajú Levi's-ky aj pre ženy. Tento model má siluetu typickú pre danú dobu- úzky pás a široké boky. Objavuje sa na stránkach módného časopisu *Vogue*. Aby nedochádzalo k zámene Levi's 501 s nohavicami iných výrobcov, ktorí ich začali napodobňovať, od roku 1936 sa k zadnému vrečku prísíva štítok- „red tab“, na ktorom je na červenom poli vyšíty nápis Levi's (Obr.1.1.5). Pôvodne bol na štítku vyobrazený zlatokop. Ďalšou zaujímavosťou je aj to, že aj vďaka vzrastajúcej popularite a to najmä medzi mládežou, musia byť v roku 1937 zo zadných vreciek odstránené nity, pretože sa ničia školské lavice a jazdecké sedlá, nábytok a sedadlá v automobiloch. Prvé Levi's-ky so zdrhovadlom boli vyrobené v roku 1954. Klasický model 501, má však aj dodnes poklopec zapínaný na gombíky.[4] [5]

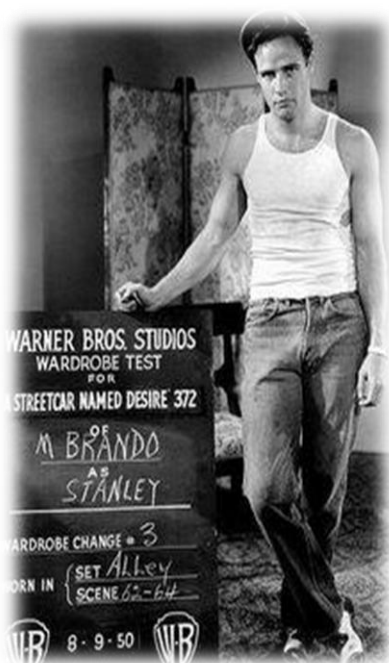
Až do obdobia druhej svetovej vojny boli Levi's obľúbeným produktom Američanov. V roku 1941 boli vyhlásené za vojnový produkt a vyrábali sa výlučne pre účely americkej armády. V tomto období ich americkí vojaci spopularizovali v Európe, pretože ich s obľubou nosili v období osobného voľna. Značka Levi's sa začína v Európe predávať po druhej svetovej vojne a to výlučne v amerických predajniach pre amerických občanov. Stávajú sa tak symbolom amerického životného štýlu a sú stále žiadanejšie pre Európanov. Cena nohavíc v Európe je niekedy až mnohonásobne vyššia než v USA. Prvá pobočka Levi Strauss bola v Európe otvorená v roku 1960 v Bruseli.[19]

K popularite Levi'siek prispela však aj kinematografia. Levi'sky si hneď obľúbili aj ľudia z umeleckej sféry- objavujú sa v obľúbených westernoch a začína ich nosiť aj generácia „mladých rebelov“- postáv stvárňovaných mladými hercami. V roku 1955 sa objavili na zložitom Jamesovi Deanovi vo filme *Rebel bez príčiny* (Obr.1.1.6). Charizma tohto herca a jeho osobitý štýl dodali Levi'skám magickú príťažlivosť. Podobne ich na filmovom plátne preslávil aj Marlon Brando vo filme *Električka zvaná túžba* (1951) (Obr.1.1.7). Obliekla si ich aj Marilyn Monroe vo filme *Rieka do nenávratna* (1954). V tejto dobe sa predávalo rekordných sto miliónov kusov Levi's za rok. Ten kto však Levi'sky uviedol do vysokej spoločnosti bol Andy Warhol (Obr.1.1.8). Warhol toto voľnočasové oblečenie skombinoval s ďalšími kúskami športového charakteru a to s károvanou košeľou a modrým

bejzrom. Takto odetý sa často objavoval v spoločnosti a táto odevná kombinácia sa stala pre neho rovnako charakteristická, ako parochňa strieborných vlasov, spod ktorej vytŕčali jeho vlastné. Dokonca do takej miery, že sa kombinácii Levi's 501, klasického saka, károvanej košeli a kravate začalo hovoriť Warholov štýl. Podľa tvrdení túto kombináciu nevytvoril sám, ale odporoval ju od svojho asistenta. Ale čo na tom, keď hviezdou, rovnako ako Dean a Brando, bol práve Andy Warhol. [5].

Obr. 1.1.6- James Dean

Obr.1.1. 7- Marlon Brando

Obr.1.1.8- Andy Warhol

Levi'sky si však obľúbili aj mnohí iní známi aj neznámi ľudia. Sú to skvelé nohavice pre obe pohlavia, všetky generácie, univerzálne, pohodlné a absolútne kultové. A ako to bolo s „džínami“ v Československu? Často krát boli napríklad v škole zakázané. Ako napísala Jana Skarlantová vo svojej knihe *Od krinolíny k džínsum*, ktorá vyšla v roku 1979: „Hovorí sa, že Američania priniesli v roku 1945 tri symboly “západnej civilizácie”: žuvaciu gumu, coca-colu a džínsy... od 50. rokov sa ich zmocnila mládež zároveň s rockendrolom a westernmi a s nadšením v nich liezla do vane alebo vôbec do vody a nechávala ich na sebe uschnúť, aby sa džínsy stali doslova druhou pokožkou... Najväčší rozmach zažili džínsy (my sme ich označovali ako “texasky”) po roku 1960 a najmä na samom sklonku 60. rokov sa stali doslova uniformou mládeže... v dejinách odevu nikdy predtým nedošlo k tak prenikavému, hromadnému a hlavne dobrovoľnému zuniformovaniu miliónov ľudí bez

rozdielu pohlavia, veku, sociálneho pôvodu i majetku... U nás sa dlho verejnosť k džínsum chovala zdržanlivo a niekedy až nevraživo. Boli považované za trójskeho koňa "západného" životného štýlu, výstredných kruhov mladých ľudí, za oblečenie, ktoré je nezlučiteľné so socialistickým spôsobom života. Skúpe dovozy prostredníctvom Tuzexu skôr dráždili, než uspokojovali. Dnes sa džínsy považujú za odev, ktorý plní svoje poslanie, ako masový spotrebný tovar... na otázku, či majú džínsy budúcnosť, je možné odpovedať celkom bez zaváhania: majú najmä v oblečení pre rekreáciu a voľný čas. Pretože je to oblečenie praktické, mladé a nenútené, a pretože vyhovuje spotrebiteľom oboch pohlaví" (str. 209-212). V roku 2008 môžeme s vyhlásením autorky len súhlasiť a možno konštatovať, že dnes už džínsy prenikli takmer všade. Postupom desaťročí sa pohľad na oblečenie z džínsového materiálu zmenil. Dnešná mládež nie je vystavovaná odporu staršej generácie, ako to bolo v 60. rokoch, pretože džínsy boli a zostali obľúbeným oblečením ich rodičov. V Európe sa nosenie džínsového oblečenia, ako oblečenia na voľný čas, do práce rešpektuje. V krajine ich pôvodu, teda v Spojených Štátoch táto hranica aj do dnešnej doby zostáva zreteľnejšia a platí pravidlo, že džínsy sa do práce nehodia. [2] [3]

Okrem značky Levi's sú za klasické považované aj značky *Lee* a *Wrangler*. Značky *Replay*, *Mustang* a *Pepe jeans* sú dnes však rovnako prestížne, avšak menej klasické ako originálny kult. V Českej republike je významným výrobcom džínsového oblečenia podnik OP Prostějov pre značku *William & Delvin*. Počas svojej existencie prešli aj džínsy tvarovým vývojom. Podľa módných línií sa znižuje alebo zvyšuje pás, zužujú sa do takzvaného „cigaretového“ alebo „mrkvového“ strihu, v 60. rokoch sa dolný kraj rozširuje a objavuje sa „zvonová“ silueta. Táto zažila svoju obrodu v 90. rokoch, ale už s menším rozšírením v dolnom kraji a zúžením v oblasti kolena. Dnes sú však moderné opäť zúžené, takzvané „super slim“ (štíhle) strihy. Túto siluetu umožňuje aj fakt, že od konca minulého storočia sa používa Denim s prímiesou 2-5% elastickej priadze v osnove. Na džínsy rovných alebo rozšírených strihov, ktoré sú menej priliehavé sa zažehľujú puky. Nosia sa aj extrémne široké a extrémne nízko (hlboko pod bedrami, najmä u mladých mužov) zapnuté džínsy. Okrem klasických 5- vreckových sa šijú rôzne druhy, napríklad bez zadných vreciek, alebo s iným, ako klasickým umiestnením, či tvarom. Klasické 501 tento tvarový vývoj neovplyvňuje. Ďalej nie sú výnimkou ani rôzne potlače, výšivky a aplikácie. Veľmi obľúbenými sú aj rôzne konečné úpravy klasického vzhľadu Denimu, ktoré rovnako ovplyvňuje módný trend. Pred tkaním prechádzajú osnovné nite 5-7 krát farbiacim kúpeľom, medzi jednotlivými kúpeľmi pôsobí na materiál prúd vzduchu. Priadza sa však nefarbí do hĺbky, aby výsledný materiál

praním vybledol (pokiaľ je to želaný efekt). Následne sa materiál spracuje do plošnej textílie a do hotového výrobku, na ktorom sa uplatňujú konečné úpravy vzhľadu. Jedná sa napríklad o úpravy „stone-wash“, alebo „pliesňové“ úpravy vytvárané za pomoci enzýmov. Technika „stone-wash“ spočíva s praním so štrkom, neskôr bol štrk nahradený pemzou, ktorej výhoda spočíva v tom, že sa nepotápa na dno pracích vaní, ale vznáša sa spolu s výrobkom na hladine. Od roku 1998 sa používa aj technika pieskovania nazývaná „sand-blasting“, ktorá bola objavená v Taliansku. [2] [4] [6]

Obr. 1.1.9 a 1.1.10- Najaktuálnejší strih dámskych džínsov od firmy Levis pre rok 2008

Obr.1. 1.11 a 1.1.12- Najnovšie pánske džínsy strihu 501 od firmy Levis pre rok 2008

Levi Strauss sa narodil 26. februára 1829 v Nemeckom mestečku Buttenheim, kde si jeho pamiatku a význam jeho životného diela uctili v roku 2000, keď v jeho rodnom dome otvorili „Múzeum najslávnejších nohavíc v histórii ľudstva“, ktorého mottom je „džínsy a kult“. Múzeum sa zaoberá históriou výroby a predaja džínsov a životom Leviho Straussa.[8]

1.2 „Trenčkot“

Je to jeden z kultov, ktoré prirodzene patria do šatníkov mnohých ľudí a spájajú sa s tradíciou a kvalitou vypracovania. Trenčkot (trench – coat, trenchcoat) nesie s kultom Levi's niekoľko spoločných znakov: vytvoril ho muž pre mužov a až rokmi sa stáva natoľko obľúbený, že si ho do šatníka zaraďujú s obľubou aj ženy ; a tak ako sú Levi's 501 stelesnením „amerického sna“ tak je trenčkot typicky britský. Ďalším spoločným znakom je aj to, že oba tieto kulty preslávila ich funkčnosť vyplývajúca aj z použitého materiálu. V roku 1856 otvára dvadsaťjedenročný Thomas Burberry , pôvodne učeň obchodníka s textilom svoj vlastný obchod zameraný na pánsku módu. Podobne, ako Levi aj Thomas Burberry sa snaží vyrábať spoľahlivé oblečenie pre svojich zákazníkov- lovcov, chovateľov či obvodných doktorov, ktorí sú vystavovaní nepriaznivému počasiu vládnucemu na Britských ostrovoch. Preto, aby im vyšiel v ústrety, navrhuje mladý Thomas široký plášť s jednoradovým zapínaním a s raglánovými rukávmi z veľmi husto tkanej látky- takzvaný „*Gents Walking*“ . Tento plášť odolávajúci nepriazni počasia si obľúbi aj sir Arthur ConanDoyle.[5]

Rozhodne sa však svoj výtvor ešte zdokonaľiť. Používa materiál, ktorý sa nazýva gabardén- názov je odvodený od francúzskeho módného salónu Gabartin, ktorý tento druh tkanín začal vyrábať. Gabardén je všeobecné označenie tkanín bavlnárskeho a vlnárskeho typu so zreteľným strmým rebrovaním a hladkým plným omakom. Charakteristický vzhľad je dosiahnutý keprovou viacstupňovou väzbou a vysokou dostavou v osnove. Pomer osnovných a útkových nití je 2:1. V spolupráci s majiteľom továrne na spracovanie bavlny Thomas Burberry gabardén zdokonaľuje a vytvára materiál, ktorý pozostáva z priadzí impregnovaných už pred spracovaním a aj po spracovaní na tkaninu. Tkanina je dokonale priedušná a na rozdiel od dovtedy používaných materiálov nie je cítiť gumou a vďaka použitým úpravám a väzbe po nej kvapky dažďa voľne stekajú a nepremokajú do materiálu.

Obr. 1.2.1- Klasický trenčkot.

Je taktiež odolná proti vetru a oderu. V roku 1888 si necháva tento materiál patentovať. Patent výhradne vlastní až do roku 1917. Jeho značka je v oblasti voľnočasového oblečenia natoľko úspešná, že v roku 1891 otvára svoj prvý obchod v Londýne.[1][5][6][9]

Obr. 1.2.2-Detail

Obr.1. 2.3-Detail

Obr. 1.2.4-Detail

Thomas Burberry zdokonaľuje svoj návrh nepremokavého plášťa nielen z materiálového, ale aj z konštrukčného hľadiska a v roku 1901 vzniká trenčkot. Tento plášť je natoľko funkčný a praktický, že vyhovuje aj nárokom dôstojníkov armády Jeho výsosti Eduarda VII, ktorý sa stáva prvým zákazníkom firmy Burberry's z radov britských monarchov. Po vypuknutí I. svetovej vojny v roku 1914, bol model tohto plášťa schválený ministerstvom vojny a firma počas nej (do roku 1918) ušila viac ako 500 000 kusov. Trenčkot- z anglického „trench“ - zákop a „coat“ – kabát, bol maximálne prispôbený potrebám vojakov. Konštrukčné úpravy pôvodného „Gents Walking“ okrem pôvodnej voľnej-dokonalý pohyb a priedušnosť umožňujúcej siluete prepásanej opaskom so sponou sú aj dvojradové zapínanie, rozparok v stredovom šve zadného dielu a široké klopky. Je obohatený o náramennice, ktoré slúžili na upevnenie rukavíc a baretu. Ďalej pribúda odopínateľná teplá vložka. Traduje sa, že vojaci ju často používali ako ranný plášť, čiže župan. Nenahraditeľné boli aj objemné vrecká a samozrejme remienky na stiahnutie okolo zápästí a krku (Obr.1.2.2), ktoré tak dokonale zabraňovali prenikaniu chladu a vlhkosti pod plášť. Proti nepriaznivému počasiu a dažďovým kvapkám sa osvedčilo aj zdvojenie materiálu- na zadnom sedle a vpredu hore, na ľavo od zapínania (Obr.1.2.3). K trenčkotu neodmysliteľne patria aj spony v tvare písmena D (Obr.1.2.4), ktoré slúžia na ukotvenie zbraní, granátov, mečov a ďalekohľadov. Tento pôvodný trenčkot pozostával z 54 dielov a súčastí a bolo na ňom 36 gombíkov. Následne sa trenčkot stáva odevom aj príslušníkov „The British Royal Flying Corps“- britského kráľovského letectva. Tento plášť si však osvojili aj dôstojníci gestapa a to v čiernej koženej verzii, aby tak svojim zajatcom nahnali ešte väčší strach.[1][5]

Po vojne sa však vojaci trenčkotu nevzdali a toto nepremokavé oblečenie si obľúbili aj civilisti. Tento dokonale elegantný a praktický plášť začal budovať svoju kultovú históriu. V súlade s politikou značky Burberry' s sa trenčkoty označovali etiketou s firemným logom, na ktorom je vyobrazený rytier, držiaci prapór s latinským nápisom „prorsum“, čo znamená vpred. Charakteristickým pre trenčkot a aj pre značku sa stalo používanie podšívky so škótskou kockou- jedná sa o vzor, takzvaný Novacheck (Obr.1.2.5), ktorý je od roku 1920 chránený ochrannou známkou. Tento vzor je rovnako známy, ako Monogram

Obr. 1.2.5- Novacheck

Canavas od firmy Louis Vuitton. Rovnako, ako Monogram, aj Novacheck sa postupne z podšívky presúva a v roku 1967 sa stáva vrchným materiálom nielen pre odevné doplnky, ako dáždniky a kabelky, ale aj pre samotný trenčkot. Čas preveril, že trenchcoat nie je len „pršiplášť“, ale že svoje miesto si nájde aj na uliciach nezmáčaných dažďom. [5][10]

V roku 1968 sa tento kult prvý krát objavil na móle na prehliadke návrhára Yves Saint Laurenta. Trenčkoty už nevyrába len firma Burberry' s a nenosia ho len ctihodný gentlemani, ale aj ženy, ktoré si ním obohacujú šatník, pretože trenčkot je vždy správna voľba, je totiž tak elegantný a univerzálny, že ho nosia emancipované ženy k nohaviciam (ako jeden z odkazov na pánsky šatník) a chránia sa pred chladom, keď pod ním skrývajú malé čierne- podobne ako Audrey Hepburn vo filme *Raňajky u Tiffanyho* (1961). V kruhoch vysokých štátnikov sa v ňom objavujú americký prezident Dwight D. Eisenhower a britský ministerský predseda Winston Churchill. Nosí ho však aj anglická kráľovná Jej výsosť Alžbeta II (Obr.1.2.6). [5]

Obr.1.2.6- Alžbeta II s matkou v dámskom trenčkote s golierom so vzorom Novacheck

Trenčkot- podobne ako Levi's 501, si buduje svoju „filmovú kariéru“. Do dnešnej doby bolo natočených mnoho filmov, v ktorých trenčkot verne sprevádza svoju filmovú postavu. Je to odev, ktorý viac ako iné, dokáže umocniť dojem a dotvoriť charakter svojej

postavy. Stáva sa, viac, ako čokoľvek iné typickým odevom pre špionážne filmy- tajných agentov, či súkromných detektívov. Za mnohé, v ktorých sa objavil spomeniem najkultovejšie filmy. Jedným z najnezabudnuteľnejších momentov, aké sa odohrali na striebornom plátne je bez pochyby záverečná scéna z filmu *Casabanca* z roku 1942, kde sa v tomto filme objavil Humphrey Bogart (Obr.1.2.7) v kultovom trenčkote, ktorý len umocnil dojemnú scénu lúčenia s jeho láskou Ingrid Bergmanovou pod hrozbou druhej svetovej vojny. Ďalej bol príznačný aj pre postavu inšpektora Clouseaua v sérii filmov *Ružový panter* (od 1963). Nezabudnuteľný v ňom je samozrejme roztržitý a zanedbane pôsobiaci Peter Falk, ktorého postava poručíka Colomba, by bez jeho pokrčeného „baloňáka“ snád' nevyriešila žiadnu úkladnú vraždu. Trenčkot v ženských roliach sa najviac zžil s postavami Audrey Hepburn a to vo filme *Sabrina* (1954), *Usmievavá tvár* (1957), *Raňajky u Tiffanyho* (1963). Je isté, že šarm a záľuba Audrey Hepburn v trenčkote pomohla jeho popularite medzi ženami. [5]

Dnešné trenčkoty tiež prešli tvarovým vývojom. Nie sú len súčasťou kolekcií módnych návrhárov, ale aj produktom bežných konfekčných značiek. Stali sa typickým mestským odevom. Od jeho vzniku bolo jeho strihové riešenie niekoľkokrát viac, či menej upravované. Veľa týchto zmien je príznačných práve pre dámsku verziu plášťa. Pánsky trenčkot zostával stále skôr klasický. Medzi tieto zmeny patrí napríklad návrat k pôvodnému jednoradovému zapínaniu, zmena tvaru goliera a klôp, odstránenie zadného sedla, odstránenie predného sedla,

Obr. 1.2.7- Humphrey Bogart

alebo naopak jeho zdvojenie na oboch stranách, pričom druhé sedlo má len ozdobnú funkciu. Upravuje sa takisto aj tvar týchto sediel. Nie je neobvyklá ani verzia bez náramenníc, či remienkov na stiahnutie, alebo naopak skrátenie rukávov do oblasti lakt'a a umiestnenie sťahovacích remienkov nad kĺb. Najtypickejšou zmenou je však jednoznačne zmena dĺžky, najpodstatnejšou zmena siluety. Spočiatku bol aj dámsky trenčkot voľného a rozšíreného strihu. Podľa módnjej línie sa však stáva priliehavejším. Objavuje sa aj princesové členenie, či verzia bez opasku, ktorý je pri tejto siluete už len doplnkom, pretože nezastáva svoju praktickú funkciu. Často krát sa nezapína, ale viaže aj napriek tomu, že má sponu. Dnešné dámske trenčkoty sú priliehavé a nosia sa všetky strihy, najmodernejšie sú ale klasické. Rovnako aj pánske sú priliehavejšie

a klasického strihu. Sú ale kratšie, väčšinou nad kolená. Ďalšou jednoduchou obmenou typického kultového trenčkotu, je zmena klasickej béžovej farby. Povolené sú úplne všetky, najklasickejšie okrem béžovej sú čierna a námornícka modrá, prípadne biela. Trenčkot svoju univerzálnosť podporuje aj možnosťou nosenia na jeseň, v miernej zime alebo na jar, či dokonca v ľahkých materiálových prevedeniach aj počas chladnejších letných večerov.

Obr.1.2.8, 1.2.9, 1.2.10 a 1.2.11 – Aktuálne strihové a farebné riešenia trenčkotov pre rok 2008.

Dnešný gabardén sa vyrába z priadzí prevažne s hmotnosťou 20-25 tex, dvojmo skaných zo zmesi 55 % polyester / 45 % česaná merinová vlna. Tkanina obsahuje napríklad 46 osnovných a 23 útkových nití na centimeter a 1 m² váži 300 gramov. Namiesto vlneného gabardénu s keprovou väzbou, je možné použiť aj materiál bavlnený (zmesový) v plátrovej väzbe. Klasický gabardén je jednofarebný, teda farbený v kuse. Firma Burberry, ktorá v roku 1999 zo svojho názvu odstránila „s“, dodnes vyrába klasické béžové trenčkoty s Novacheck, ktoré dnes stoja približne 800 libier, luxusnejšie modely z kože *nappa* (vyznačuje sa decentným leskom, je mäkká a na dotyk nesmierne hebká. Je prirodzene pružná a poddá sa každému pohybu), či zdobené kožušinou sú niekoľkonásobne drahšie. Vďaka tomuto kultu, je dnes značka Burberry najväčšou britskou značkou luxusného tovaru.[18]

1.3 „Chanel kostým“

Tento kultový kúsok dámskeho šatníka stvorila veľkolepá žena, ktorú poznajú nielen ľudia zaoberajúci sa módou. Jej meno bolo Gabrielle a jej priezvisko nesie názov módného domu, ktorý založila dodnes. Jej tvorba, aj keď určená výlučne ženám, pretože ako tvrdila: „Muž si môže obliecť čo chce, vždy zostane len doplnkom ženy“, bola inšpirovaná mužským spôsobom života, ktorý sa so životom žien tej doby nedal porovnať. A to sa Chanel rozhodla zmeniť. [10]

Obr. 1.3.1 a 1.3.2-Gabrielle Chanel v kostýme zo žerzeja, ktorý jej pomohol preraziť

Gabrielle pochádzala zo skromných pomerov. Už v mladosti získala prezývku Coco. V tej dobe však netušila, že za niekoľko rokov ju tak bude volať celý Paríž. Prvým vstupom do sveta módy bolo otvorenie malého klobúčnictva, ktoré bolo veľmi úspešné a v roku 1910 si Gabrielle Chanel otvára v Paríži svoj prvý modistický ateliér a v roku 1911 svoj prvý salón na *Rue Cambon*, kde sa sídlo firmy nachádza dodnes. Jej tvorba je inšpirovaná potrebami modernej ženy- navrhuje šaty, ktoré by si obliekla aj ona sama- ako emancipovaná žena. Už v roku 1913 predstavuje svoje prvé športové modely. Moderná žena chce jazdiť na bicykli, na koni, hrať golf alebo tenis. V tejto dobe sú ešte nohavice prijímané s určitým odstupom a ženy uprednostňujú skôr menej nápadný odev. Chanel predstavuje kostýmy, ktoré sú len

o málo širšie a voľnejšie, než bežne nosené a tak umožňujú lepší pohyb pri športových aktivitách. V roku 1916 Má už Coco v Paríži veľký vplyv, zamestnáva 300 krajčírov a môže si dovoliť diktovať trendy. Navrhuje kostým, na ktorý použije ako materiál vlnený žerzej- do vtedy používaný výhradne pre pánsku spodnú bielizeň. Jedná sa o pleteninu obvykle s keprovou väzbou. Materiál sám o sebe nie je nijak príťažlivý, ale je dokonale vhodný pre športový kostým a napriek tlmeným a nevýrazným farbám, v kombinácii s jednoduchými líniami pôsobí vrcholne sofistikovane a elegantne. Vzniká tak predchodca „kostýmu Chanel“.

[10][12]

V 20. rokoch navrhuje prvý kostým typu „petit Chanel“ mal sukňu dĺžky nad členky a kabátik trojštvrťovej dĺžky. Drží sa ďalej jednoduchých strihov a do dámskej módy začleňuje prvky typické pre pánsky šatník, a to najmä pre ich funkčnosť, ako sú nohavice, svetre, či námornícke bundy a sama ich uvádza do spoločnosti. Kostým sa však naďalej skraca, je strohý a pozostáva teraz z krátkeho saka kardigánového, štíhlosť zvýrazňujúceho strihu, obyčajne bez goliera a sukne často rovného, ale aj mierne rozšíreného strihu, často doplnenú o záhyby s dĺžkou ku kolenám. Znižuje pásovú líniu. Ešte pred vytvorením kultového kostýmu prináša svetu ďalšie dva kulty a to Chanel N°5- dodnes jeden z najluxusnejších parfumov a malé čierne- jednoduché puzdrové šaty, ktoré si obľúbili všetky moderné ženy pre ich univerzálnosť.[11]

Gabrielle Coco Chanel v roku 1939 po nemeckej invázii prepúšťa svoje zamestnankyne, zatvára módný dom a opúšťa Paríž. Odchádza do Švajčiarska, kde v exile strávi 15 rokov po boku nemeckého diplomata. Zdalo by sa, že *Mademoiselle* zanevrela na svet módy a už možno nemá čo povedať. Jej prímy pochádzajú z predaja parfumov nesúcich jej slávne meno. Avšak po šokujúcom vstupe Christiana Diora s jeho „*New Look*“ do sveta módy, ktorý ju poburuje, sa rozhodne, že ešte nepovedala svoje posledné slovo. V roku 1954 sa vracia do Paríža a 5. februára predstavuje novú kolekciu. Predstaví v nej svoj typický kultový kostým v podobe, v akej ho poznáme dodnes. Kostým zaujal, ale jej tvorba bola ohodnotená negatívne, ako staromódna. Avšak po čase si Chanel zase vydobyl svoje miesto na trhu. Čas ukázal, že nie Diorov „*New Look*“, ale Gabriellyn „Chanel suit“ sa stal kultom.[11]

Coco inšpiráciu opäť nachádza v mužskom šatníku a to v uniformách a namiesto typických lemov predných krajov používa aj mostíkové zapínanie. Pre kostým sa stáva typických hneď niekoľko znakov, ktoré dopĺňajú jeho strih. Jedná sa najmä o typické kontrastné lemovanie kabátika (okolo dolných, predných priekrčníkových krajov, či

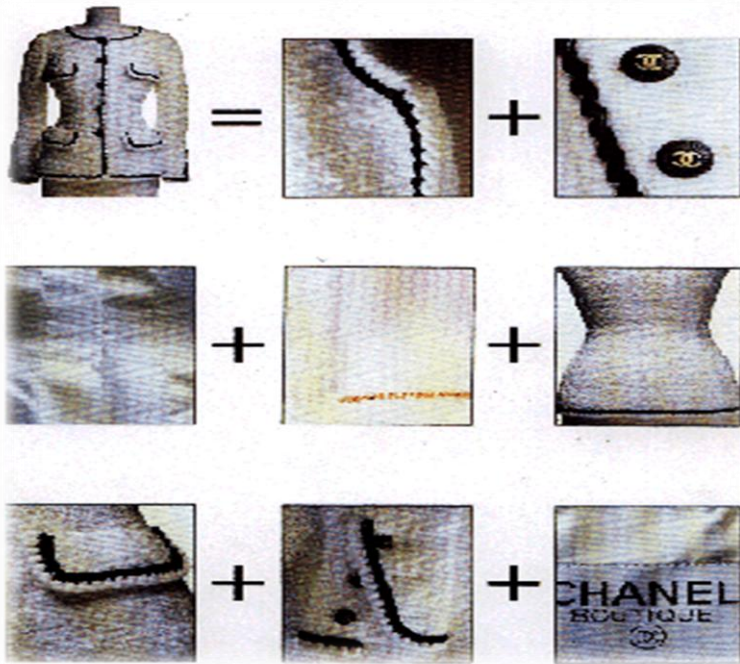
otváracích krajov vreciek) Často používa aj zlaté gombíky, aj keď vo všeobecnosti sa kabátik kostýmu Chanel nosí rozopnutý, čo len podčiarkuje voľnosť, akú poskytuje jeho nositeľke. Okrem týchto vonkajších znakov je preň charakteristická aj takzvaná „vnútorná súhra“, čo znamená, že podšívka saka je z rovnakého hodvábného materiálu, či už sa jedná o hodvábný krep či šantung (hodvábnická tkanina väčšinou v rezných farbách malej hmotnosti s plastickým povrchom získaným zatkávaním nerovnomerných hrubších útkových priadzí napr. z divokého hodvábu, tká sa v plátnovej väzbe, názov je odvodený od mena čínskej provincie Shantung, známej výrobou tkanín týchto typu), ako blúzka (to sa týka aj ostatných kompletov Chanel, napríklad kombinácia šaty a plášť). Vyplýva z toho teda, že niektoré modely kostýmu Chanel by boli bez svojej „tretej časti“ neúplné. Tieto blúzky sú zapínané na rovnaké gombíky, ako saká. Gombíky sú často zdobené iniciálami jej mena a dve prepletené C sa neskôr stanú logom značky. Zdobia ich často aj zapínacie manžety, tie sa vyhrňajú nad dolný kraj rukávov saka.[6][12][13]

Obr.1.3.3- Kostým kardigánového strihu s kontrastným lemovaním- tzv. „tailleur“, model z roku 1964

Obr.1.3.4-Klasické kultové kostýmy z materiálu s károvaným vzorom doplnené typickou bižutériou, Obr.1.3.5-Klasický kostým s „vnútornou súhrou“

Obr.1.3.6-Detaily typické pre kostým Chanel

Pre Chanel kostým sú typické aj používané materiály. Najčastejšie je to vlnený tvíd-táto látka má vysokú kvalitu, vyniká malou hmotnosťou, takže vo všetkých dolných záložkách kostýmu z tohto materiálu sú vsadené kovové reťaze slúžiace, ako záťaž. Je to viacfarebná, z pravidla melanžová (Melé, tiež melanž- efektná niť, vyrába sa zo zmesi vlákien najmenej dvoch farieb, niť má v konečnom dôsledku farebne pestrý vzhľad), pružná vlnená tkanina, riedko dostavená. Tká sa aj z mykaných, často nopkových priadzí (ich povrch je výrazne nopkový, tento efekt sa dosiahne pridaním nopkov, teda zhlukov chumáčikov vlákien do zmesi základných vlákien a ich skaním do jednoduchej priadze pri zakrucovaní, alebo pridaním nopkov priamo do pavučiny a následne spracovaním do prameňa a prástu) v plátrovej alebo obojličnej keprovej väzbe. Pôvodne sa vyrábal ručne z nerovnomerných ručne pradených priadzí. Jej názov je odvodený od rieky *Tweed* v Škótsku, pôvodnej oblasti známej výrobou týchto tkanín prevažne na ručných stavoch. Ako materiál sa často používa aj buklé. Je to mäkká a objemná, stredne ťažká tkanina. Jedná sa o porézny materiál s charakteristickým oblúčikovým a zrnitým uzlíkovým povrchom vytvoreným buklé priadzou (vlasová priadza vytvorená z nepravidelne viazaných slučiek) obvykle v útku. Tká sa v plátnových alebo v niektorej z útkových väzieb Tieto materiály majú najčastejšie vzor káro, čo je vzor vytváraný pozitím najmenej dvoch farieb v osnove aj v útku alebo potlačou tak, že na tkanine sú farebné obrazce v tvare štvorca, alebo obdĺžnika.[6][12][13]

Chanel kostým však neoddeliteľne dopĺňajú aj doplnky typické pre tento kult. Je možné tvrdiť, že pojem „*fashion accessories*“, teda módné doplnky, tak, ako ho poznáme dnes, jednoznačne definovala Chanelovej tvorba. Povyšujú formu elegancie, sily a nezávislosti ich nositeľky, ktorá sa nebojí rovnať mužom, tak ako ich tvorkyňa Coco. Medzi ďalšie kulty, ktoré zaviedla slečna Coco patrí aj prešivaná kabelka, ktorú zavesila na zlatú reťaz, aby ženám poskytla väčší priestor, než keď boli odkázané nosiť tento doplnok neustále v rukách. Ďalším osobitým prvkom sú aj béžové lodičky s čiernou špičkou, ktoré doslova „čarujú“ s nohami nositeľky a predlžujú ich, čo sa samozrejme u žien stretáva s veľkou odozvou. Absolútne typické, a to nielen pre Chanel kostým, ale aj pre samotnú Chanel sú výrazné šperky, sama Coco vlastní veľa originálov- darov od svojich milencov a s obľubou ich kombinuje s módnou bižutériou, ktorú naučí nosiť aj svoje zákazníčky, a tým ich zámerne znehodnocuje. V jej kolekciách sa objavujú v kontrastoch perlové kaskády okolo krku, barokové brošne a moderné náramky v štýle *Art Deco*. Typickou ozdobou kostýmov Chanel je aj kvetina kamélie v textilnom prevedení.[10][12]

Obr.1.3.7-Kostým z 80. rokov, Obr.1.3.8-Kostým z 90. rokov, Obr.1.3.9-Rozstrapkané lemy

V roku 1971, v nedeľu 10. januára, zomiera v Parížskom hotely Ritz oblečená vo svojom kultovom výtvore. Coco Chanel po sebe zanecháva impérium, ktoré sa po jej smrti ďalej rozrastá a napriek očakávaniam je jeho pozícia neohrozená. Chvíľu síce pôsobí tak, že sa z neho stane len značka pre bohaté postaršie dámy, avšak pod súčasným vedením riaditeľa módného domu Chanel Karla Lagerfelda, ktorý ho riadi od roku 1983, je dnes Chanel najväčšia firma s luxusným tovarom na svete, dokonca aj pred značkou Louis Vuitton.

Lagerfeld pravidelne prispôsobuje typický štýl Chanel aktuálnym módnym vlnám. Jeho typický tvar sa prakticky nezmenil. V 80. rokoch bola jeho silueta prispôsobená dobovej móde a rozšírená v ramennej oblasti. Opäť však má svoje klasické tvary. Novú tvár mu dal aj denim, alebo ozdobne rozstrapkané okraje popri kontrastných lemoch. Dnešné ženy, sako z kostýmu rady kombinujú aj s džínami.(Obr.1.3.9) Táto záľuba modernej kombinácie z džínami vyplýva aj z toho faktoru, že v súčasnosti je veľmi moderné najmä sako kostýmu. Touto skutočnosťou a najmä neustálou módnosťou si značka Chanel stále udržiava silnú pozíciu aj v móde určenej mladým ženám. A tak je dnes sako od kostýmu Chanel rovnako vhodným oblečením na večierok, ako aj na luxusnú večeru. Punc luxusu celého kostýmu umožňuje, že si ho žena môže pokojne obliecť na akúkoľvek spoločenskú udalosť, na ktorej sa nevyžadujú večerné šaty. Vďaka jeho nadčasovosti tak nikdy nepríde nevhodne oblečená aj napriek tomu, že je „len“ v kostýme. Žena v kostýme Chanel bude vždy pôsobiť elegantným a sofistikovaným dojmom, aký môže vzbudiť len jediný kostým na svete. [10][13]

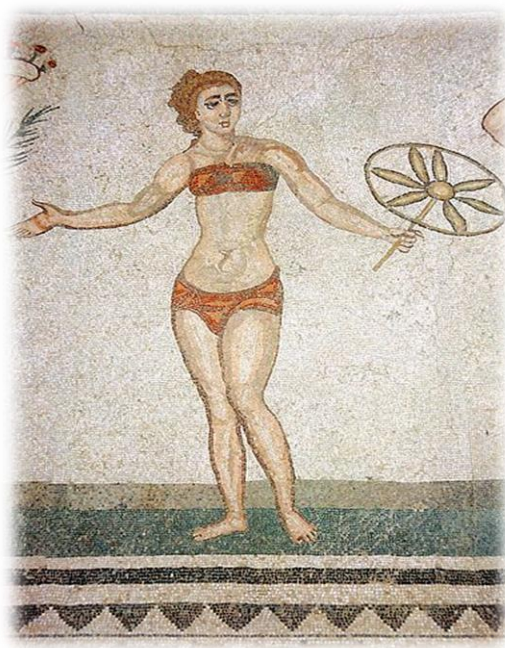
Obr.1.3.10, 1.3.11,1.3.12- Najnovšie kostýmy Chanel- v mladej a modernej verzii dominuje najmä sako z kostýmu- sezóna leto 2008

Sama Coco bola stelesnením kultu osobnosti, ženou, ktorú mnohí zatracovali a mnohí obdivovali a jej odkaz o slobodnej mysli a slobodnom živote nosia ženy na celom svete v podobe jej luxusných, nadčasových a kultových výtvorov naďalej.

2. História a vývoj plaviek

Tak, ako dnes, aj v minulosti sa ľudia oddávna radi venovali aktivitám, ktoré spájali ľudské telo a vodu. V rôznych obdobiach a spoločenských usporiadaniach sa k ľudskému, a to špeciálne k ženskému telu nepristupovalo rovnako. Jednalo sa tak o odevy určené k športovým aktivitám, ako aj k oddychovým činnostiam, či neskôr, po vzostupe kultu tela na opaľovanie. V nasledujúcom texte predstavím jednotlivé obdobia a ich prístup, k zahaľovaniu alebo úplnému, či čiastočnému odhaleniu tela pri aktivitách spojených s vodou. Plávanie nepatrí medzi prirodzené ľudské danosti, ale pre tých, ktorí si túto danosť osvoja, je to prostriedok pre príjemnú relaxáciu.

2.1 Starovek

Obr2.1.1- Starovek- Pompeje 4. storočie p. n. l.

Už v dávnych vyspelých kultúrach sa ľudia venovali zušľacht'ovaniu svojho tela. V staroveku nebolo neobvyklé, že ľudia vstupovali do vody úplne nahí, prípadne odetý v bedrových rúškach. V týchto dobách sa to považovalo za spoločensky prijateľné aj v prípade verejného kúpania. Gréci a Rimania nepovažovali za nutné odievať sa do látky, ktorú by neskôr zmočili vo vode. Vznikajú verejné miesta určené na kúpanie. Už starí

Rimania stavali prvé bazény- akési nehlboké vane, v prvom storočí pred našim letopočtom dokonca vyhrievané. Nejednalo sa však o kúpanie pre zábavu, ale najmä o kúpanie z hygienických dôvodov a táto aktivita patrila aj k spoločenskému životu. Len vznešenejšie ženy sa kúpali doma v súkromných nádržiach. Rovnako v Japonsku bolo kúpanie bežné. Zaostávali len Európania, ktorí sa spoločnému kúpaniu vyhýbali z obáv pred nakazením rôznymi infekciami. To, že staroveké civilizácie- najmä však obyvatelia Rímskej ríše stavali kúpeľné miesta, dosvedčuje napríklad aj nástenná mozaika z Pompejskej vily z obdobia štvrtého storočia nášho letopočtu, ktorá zobrazuje Rímske ženy, ktoré sa venujú gymnastike v odeve, ktorý je nápadne podobný dnešným bikinám, ale jedná sa o popruhy látky ovinuté okolo tela. Avšak zánikom týchto dávnych civilizácií, došlo v značnej miere k obmedzeniu nielen plávania, ale najmä akceptovania nahého tela. [4][14]

2.2 Stredovek

V stredoveku sa napriek silným protestom cirkvi ľudia opäť kúpu nahí, spoločne muži aj ženy. Môže zato aj vplyv antickej kultúry, ktorý je značný najmä v miestach bývalého rímskeho impéria. Od kúpania však bolo nasledujúce storočia upustené.

2.3 18. storočie

Znovu sa objavuje na začiatku 18. Storočia, keď sa muži aj ženy opäť začínajú kúpať na verejnosti v prírodných prameňoch. Ako odev využívajú klasickú tuniku, rovnakú pre mužov aj ženy, ako návrat k Rímskej ére. Od tohto kúpacieho odevu sa však rýchlo upustilo a Európske ženy sa začínajú odievať do ťažkého vlneného oblečenia, spolu s pančuchami, topánkami a klobúkmi. Odev pozostával s dlhých šiat a nohavíc, ktoré boli ušité tak, aby sa nevyhŕňali. Ženy si však aj chránia pleť pred opálením. Muži nosia vlnené nohavice, ktoré sa postupne skracujú.[7]

Obr.2.3.1-18. storočie- kúpanie v tunike

Obr.2.4.1-19. storočie- Kúpacie odevy 1865- 1875

2.4 19. storočie

V 19. storočí v dôsledku zlepšenia životnej úrovne a rozvoja verejnej dopravy, majú vyššie vrstvy obyvateľstva viac voľného času a vďaka rozvoju železníc aj viac príležitostí cestovať na výlety do kúpeľov. Keďže sa predpokladalo, že ženy vo vode plávať nebudú a obmedzia sa len na zmočenie, nosí sa pod nimi korzet, aj keď je určený špeciálne k tomuto účelu, ich odev zodpovedal skôr požiadavkám suchozemského športu a bol určený k prechádzkam po plážach. V 70. rokoch sa objavujú plavky pozostávajúce zo živôtika a dlhých nohavíc. Keďže sa muži a ženy kúpali oddelene, muži sa ešte v 19. storočí môžu kúpať nahí.[7]

2.5 Prelom 19. a 20. storočia

Na prelome 19. a 20. storočia nosia ženy ešte stále nepraktické a na kúpanie nevhodné prezdobené odevy, ktoré odhaľujú čo najmenej kože. Šijú sa z bavlneného kartunu, bavlneného flanelu alebo z vlneného chalinetu a zdobia sa volánikmi. Sú doplnené kúpacími pančuchami. Jedná sa napríklad o blúzku s krátkym rukávom doplnenú o nohavice s dĺžkou po kolená a pančuchy alebo o kombinézy zapínané na gombíky na ramenách a stiahnuté v páse. Ženy pod plavkami ešte stále nosia korzet. Pánske plavky sú obvykle modro-biele pruhované alebo červeno-biele pruhované a šijú sa z bavlneného trikotu. Použitie trikotu, teda pleteniny už samo o sebe predurčuje, že pánske plavky sú vzhľadom na svoju pružnosť

v porovnaní s dámskym kúpacím odevom z tkaniny vhodné na pohyb potrebný pri plávaní. (Jedná sa o trikotovú väzbu- je to osnovná, základná jednolícna alebo obojlícna väzba tvorená striedavým kladením). Použitá väzba pleteniny, dala v konečnom dôsledku aj názov tomuto pánskemu kúpaciemu odevu. [7]

2.6 20. roky 20. storočia

K modernizácii dámskych plaviek dochádza až v 20. rokoch 20. storočia. Ideál modernej ženy zodpovedá predstave tela vypestovaného športom- štíhlemu a opálenému. Medzi Československou mládežou sa rozvíjajú nové formy telesnej kultúry, rozširujú sa vodácke športy a kúpanie s plávaním. Moderným sa stáva náruživé opaľovanie na domácom vidieku, ako aj na Jadrane alebo Riviére. V mestách sa stavajú moderné kúpele. Objavujú sa jednodielne športové dámske plavky. Ženy pod nimi už nenosia korzet, napriek tomu sú priliehavejšie, než kedykoľvek predtým a majú dokonca aj výstrih. Odhaľujú končatiny- ruky celé a nohy do polovice stehien. Majú široké ramienka a sú oproti plavkám z prelomu storočia

Obr2.6.1. 20. roky 20. storočia

omnoho zjednodušené. Pod plavkami sa nosia krátke cudné nohavičky, ktoré sú do nich všité. Plavky sú zdobené abstraktnými vzormi, často sú čierno-biele pruhované z bavlny, doplnené bielym opaskom a kúpacou čiapkou, ktorá je vhodná na zakrytie moderného krátkeho chlapčenského účesu. Pre silné postavy sa objavujú plavky dvojdielne s nohavicami a kazakom. Okrem týchto nohavicových plaviek existujú aj plavky so sukničkou. Ako materiál sa používajú vlnené a bavlnené trikoty. Niektoré ženy, ktoré trávia viac času na brehu než plávaním vo vode, ešte stále nosia na mieru šité kúpacie obleky zhotovené z plátna alebo klotu. K plavkám existovala aj nevyhnutná výbava. Okrem impregnovanej hodvábn

Obr.2.5.1- Prelom 19. a 20. storočia 1890- 1900

omnoho zjednodušené. Pod plavkami sa nosia krátke cudné nohavičky, ktoré sú do nich všité. Plavky sú zdobené abstraktnými vzormi, často sú čierno-biele pruhované z bavlny, doplnené bielym opaskom a kúpacou čiapkou, ktorá je vhodná na zakrytie moderného krátkeho

čiapky to boli aj sandále, plochý japonský slnečník, kúpacia pláštenka- kúp, nepodšívkané sako z trikotinu, flanelu alebo krčeneho froté- blazer a kabelka s kozmetikou.[15][16]

2.7 30. roky 20. storočia

Obr.2.7.1, 2.7.2- 30. roky- Dobové reklamy uvádzané v časopise Eva v 30. r. 20. storočia,

Obr.2.7.3- 30. roky 20. storočia - Dámsky kúpací trikot a pláštenka, pánsky kúpací trikot a kabátik zo surového hodvábu

V 30. rokoch ďalej vzrastá záľuba v opaľovaní. Strih dámskych plaviek podlieha tejto záľube. Dochádza k vývoju z materiálového hľadiska, šijú sa plavky z vlneného úpletu a objavuje sa nový materiál- Lastex (teda pryž- chemické vlákno z prírodných polymérov na báze kaučuku), výrobok americkej firmy Rubber Company. Je to vlnená atlasová tkanina obsahujúca pryžové nite opradené priadzou. Nový materiál bol odpoveďou na požiadavku, obopínajúceho a tesne padnúceho kúpacieho odevu. Úspech nového materiálu bol však len dočasný, pretože vykazoval závažné úžitkové nedostatky ako nestálofarebnosť , neschopnosť udržať tvar po natiahnutí a na jeho úžitkové vlastnosti rovnako zle pôsobili aj telové oleje. V roku 1937 firma E.I. DuPont de Nemours & Company vyvinula chemické vlákno polyamid 6.6 s obchodným názvom Nylon. Tento objav spôsobil revolúciu v textilnom priemysle. Výrobcovia využívajú rôzne zmesi týchto materiálov pre dosiahnutie čo najlepších úžitkových vlastností finálnej textílie. Nové zmesi sa prispôbujú pohybu a celkovo vykazujú lepší komfort pri nosení. Okrem materiálového vývoja však napreduje aj tvarový vývoj. Postupne sa mení strih- jednodielne plavky sa šijú podľa tvarov tela a objavujú sa aj dvojdielne plavky zložené z podprsenky a nohavičiek, ktoré umožňujú opálenie väčšej plochy

pokožky. Toto oblečenie je vďaka záľube vyšších vrstiev v dovolenkovaní v prímorských letoviskách a na jachtách vyzdvihnuté na plnohodnotnú súčasť dámskeho šatníka a plavky sa stávajú súčasťou zložitých kompletov dámskeho oblečenia. Tieto komplety sa skladajú napríklad z opaľovacích živôtikov, šortiek, krátkej sukničky, blúzky, obopnutých šiat a sukne s vysokým rázporkom. Jednotlivé kusy je možné navzájom vkusne kombinovať. K zmenšovaniu plaviek dochádzalo aj pod vplyvom filmových hviezd, ktoré sa na striebornom plátne objavujú v stále menších a odvážnejšie strihaných plavkách. Pánske plavky postupne prechádzajú z formy trikotu, najmä medzi mládežou do formy nohavicových plaviek. Šijú sa z úpletu alebo plátna.[15][16]

2.8 40. roky 20. storočia

V období druhej svetovej vojny k veľkému vývoju v oblasti kúpacích odevov nedošlo. Ľudské úsilie sa sústreďovalo na vývoj v iných oblastiach než na oblasť odevného priemyslu. V oblasti textilného priemyslu však vývoj neustále napredoval. Dochádza k rozvoju chemického priemyslu a zdokonaľovaniu chemických vlákien, ktoré sú však určené pre potreby armády. Spojené štáty okrem svetovej vojny nepriaznivo ovplyvňovala aj hospodárska kríza. Po opadnutí vojenskej hrozby však v ľuďoch opäť vzrastá chuť na odpočinok pri vode. Práve rok po druhej svetovej vojne sú pláže opäť bezpečné a znovu sa stali „ihriskami“. Muži a rovnako aj ženy túžili úprimne po letnom mori a slnku. V jednom z najslávnejších Európskych

Obr. 2.8.1- 40. roky 20. storočia

letovísk- vo francúzskom St. Tropez vzniká v hlave návrhára Louisa Réarda myšlienka plaviek so strihom, ktorý šokuje nielen Európu, ale aj Spojené Štáty. V roku 1946 uvedie model plaviek nazvaný bikini. V 40-tych rokoch revolučné bikini boli ťažko nositeľné – rozhodne nie žiadnou slušnou ženou. Avšak postupom času sa šokujúce bikini, ktoré pozostávajú zo štyroch trojuholníkov stanú kultom, pretože znamenajú najväčší prevrat od vzniku moderných dámskych športových plaviek v 20. rokoch 20. storočia a až dodnes sú najobľúbenejším strihom plaviek, vhodným na kúpanie a najmä na opaľovanie. Vývoj tohto kultu ako hlavnú tému práce- z hľadiska prijatia verejnosťou, tvarového a materiálového hľadiska od doby vzniku až dodnes podrobne predstavím v nasledujúcich kapitolách.

Vzhľadom na to, že bikini ešte v podstate nie sú nositeľné, nosia sa obyčajné dvojdielne plavky. V jednodielnych plavkách však opäť zažíva obrodu korzet. Jeho výrobcovia sa rozhodli vzhľadom na absenciu a nezáujem na trhu spodnej bielizne, začleniť jeho tvarovacie prvky do dámskych celých plaviek. Objavujú sa aj spevnené košíčky a kostice. Plavky sú buď bez ramienok alebo s ramienkami. Nevyhnutným doplnkom je stále kúpacia čiapka na ochranu dámskych účesov, a to aj napriek tomu, že ženy väčšinou plávali s hlavou nad vodou. Tieto kúpacie čiapky sa ozdobovali najčastejšie plastovými okvetnými lístkami.[15][16]

2.9 50. roky 20. storočia

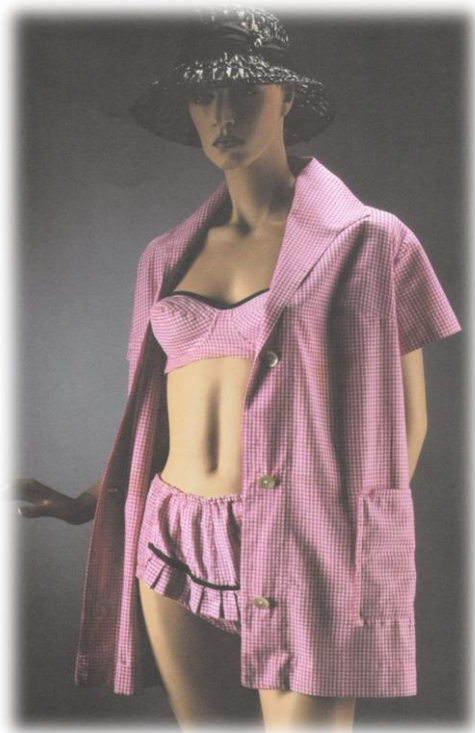
V 50. rokoch sa na letnú rekreáciu využívajú prevažne jednodielne plavky, ale čoskoro sa aj na kúpaliskách v Československu zjavujú dvojdielne plavky typu bikini. Naďalej sa používajú klasické materiály, teda bavlnené tkaniny často s lastexovými niťami, vlnené úplety, ale objavujú sa aj nové syntetické, napríklad polyamid 6 s obchodným názvom Silon ale aj plavky, ktoré

Obr.2.9.1- 50. roky 20. storočia

sú vyrábané doma, a to vhodným

vzorom háčkované alebo pletené z bavlnených priadzí, vďaka ktorému aj po namočení nestrácajú priliehavý tvar. V oblasti pánskych plaviek sa objavujú už na konci 50. rokov plavky typu „adamky“. [15][16]

Obr.2.10.1- 60. roky 20. storočia

2.10 60. roky 20. storočia

V 60. rokoch vývoj v oblasti športových odevov udávajú najmä trendy v nových materiáloch a technikách. Vývoj dámskych jednodielnych plaviek opäť smeroval k zdokonaleniu špeciálnych košíčkov z plastickej hmoty. Od počiatku 60. rokov sú bikini už bežným

typom plaviek. Šijú sa z nových materiálov, ktoré majú mnohé prednosti ako rýchle schnutie, držanie tvaru po namočení a dobrá prilnavosť k telu. V roku 1966 sú celosvetovým módnym hitom dvojdielne opaľovacie súpravy z kockovaného materiálu pozostávajúce z bikín a blúzy. Sú doplnené o háčkované klobúky z lykocelu. Pánske „adamky“, ktoré boli stále obľúbené pre svoju jednoduchosť a praktické zapínanie na boku, ktoré umožnilo nosiť ich pod trenírkami. Ich odvážny strih im ale predurčil osud, ktorý spočiatku sprevádzal dámske bikini a kvôli vzbudzovaniu verejného pohoršenia sa na niektorých plavárňach objavovali tabuľky s nápisom: „Plavky adamky prísne zakázané“. [15][16]

2.11 70. roky 20. storočia

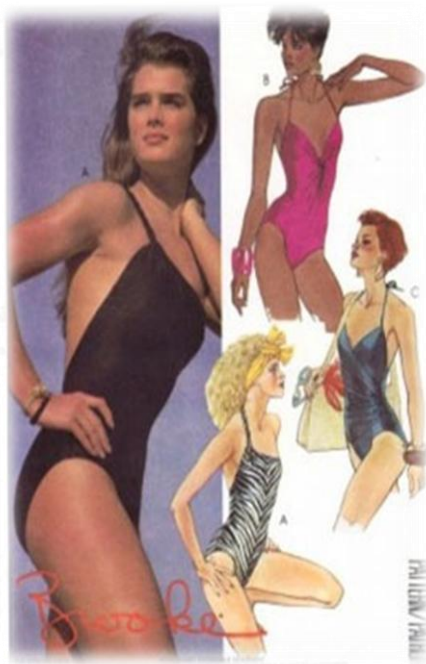
V 70. rokoch sa objavuje kult tela. Základnými požiadavkami bola štíhlosť a svalnatosť udržiavaná športom, a to aj u žien. Posilňovanie a záľuba v každodennom športovaní sa šírila po Európe zo Spojených štátov. V oblasti používaných materiálov došlo opäť k vývoju. Používajú sa syntetické materiály ako Miralon, teda tvarovaný polyamid s vysokou rozťažnosťou, v Československu Chemlon a i. alebo polyamidový úplet s lakovanou úpravou s vysokým leskom. Aktuálna módna línia v oblasti dámskych plaviek určuje jednodielne plavky s úzkymi ramienkami. Dvojdielne plavky s nohavičkami so zníženým pásom a trojuholníkovou podprsenkou sú určené pre štíhle ženy, ženy plnších tvarov nosia dvojdielne plavky s nohavičkami so zvýšeným pásom a uzavretejšiu podprsenku, ktorá poskytuje prsia lepšiu oporu, než trojuholníkové košíčky. Elastomerové vlákna sa stávajú bežnou súčasťou plaviek. V roku 1978 v Československu uviedol národný podnik Triola prvýkrát na trh plavky obsahujúce vlákno Lycra. Československé ženy si rady vlastnoručne zhotovovali modely bikín technikou háčkovania podľa návodov v ženských časopisoch.[16]

Obr.2.11.1- 70. roky 20. storočia

2.12 80. roky 20. storočia

V 80. rokoch sa rozvíja kult tela. Okrem vyšportovaného a štíhleho tela sa považuje za nutnosť, aby pokožka bola čo najviac opálená. Znamenalo to aj zbaviť sa čo najväčšej plochy bielych neesteticky pôsobiacich neopálených miest na tele. Je vyvinutý nový druh materiálu, ktorý umožňuje prenikanie ultrafialového žiarenia až k pokožke aj v miestach na ktorých ju pokrýva. Do povedomia ľudí sa však konečne dostáva aj otázka kvalitnej ochrany pokožky pred slnečnými lúčmi. Množia sa totiž rakovinové ochorenia spojené s neuváženým pobytom na slnku a nedostatočnou ochranou pokožky. Z tvarového

Obr.2.12.1- 80. roky 20. storočia

hľadiska sú modernejšie celé plavky, ktoré viac zodpovedajú dobovej módnjej línii. Sú vhodnejšie na kombinovanie so sukňami a šortkami. Strihové riešenie týchto celých plaviek niekedy neumožňuje na prvý pohľad rozlíšiť, či sa jedná o plavky jednodielne alebo dvojdielne, pretože sú využívané priestrihy, kombinácie farieb a materiálov a rôzne aplikácie, ktoré v niektorých prípadoch budili dojem vrchného oblečenia. Veľmi moderné sú v tomto období aj farebné vzory. [15]

Obr.2.13.1- 90. roky 20. storočia

2.13 90. roky 20. storočia

V 90. rokoch 20. storočia pokračuje vývoj započatý v predchádzajúcom desaťročí. Stále viac sa dbá o štíhle vypracované telo a stále sú veľmi moderné celé plavky. Športové značky vyvíjajú plavky, ktoré závodným plavcom pomáhajú prekonávať odpor vodného prostredia a zvyšujú tým ich výkon. Z pôvodných bikín vznikajú zmenou strihového hľadiska nové typy plaviek ako mikrokiny, tankiny a mnohé iné, ktoré predstavím v kapitole venovanej

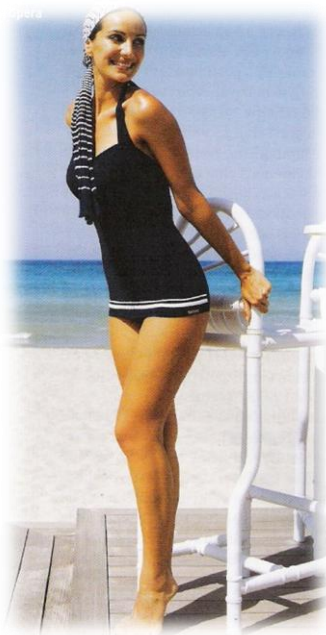
vývoju bikín.[15]

2.14 Začiatok 21. storočia

Vývoj v prvom desaťročí 21. storočia je v tejto dobe ťažké posudzovať. Neustále napreduje materiálový vývoj, najnovšie sú známe modifikácie zdokonaleného vlákna Lycra. Plavky sú stále lepšie prispôbované svojmu účelu a s ohľadom na tvarový vývoj sú módne ako celé, tak dvojdielne plavky, bikini a jednodielne plavky s priestrihmi. Najpodstatnejší vývoj v poslednej dobe ale zaznamenali plavky určené moslimským ženám. Pre nich vytvorila austrálska návrhárka libanonského pôvodu Ahída Zanetti plavky nazvané burkini, ktorých názov nesie posolstvo rovnako šokujúcej zmeny pre ich kultúru, akou bolo predvedenie Reardových bikín pre západný svet polovice 40. rokov 20. storočia. Burka je názov tradičného odevu pre moslimské ženy, ktorý zahŕňa celé telo. Moslimské ženy do nedávna vstupovali do vody v týchto svojich tradičných odevoch, ktoré však po navlhnutí znemožňovali plávanie rovnako, ako kúpacie odevy žien západných kultúr z 18.-19. storočia. V dnešnej dobe však aj moslimské ženy túžia aktívne športovať a to im umožňujú práve burkini z elastického polyesteru. Keďže sa jedná o novinku, zatiaľ nie sú voľne predajné, ale návrhárka ich dodáva na základe objednávky. Burkini však napriek svojej cudnosti vyvolávajú protesty konzervatívnych náboženských lídrov. [17]

Obr.2.14.1- 21. storočie- Burkini

Obr.2.14.2- Aktuálny trend celých plaviek

V aktuálnej módnej línii v oblasti dámskych plaviek vládne demokracia. Moderné sú celé plavky aj dvojdielne. Dôležitý však je luxusný vzhľad. Pre jeho dosiahnutie sa používajú náročne vypracované detaily, ako dekoratívne opasky, efekty riasenia, rafinované umiestnené priestrihy a kovové detaily. Vo vzorovaní sú moderné najmä drobné kvetinové potlače alebo kašmírske dezény, ktoré dodávajú punc luxusu. V móde sú aj vzory zvieracej srsti (žirafa, zebra), farby Kalifornie 80. rokov- ružová tyrkysová, strieborná a efekty lesku s množstvom zlata a striebra. Z klasických vzorov je moderný

jachtársky námet s prúžkami vo farbách modrá/biela, čierna/ecru (prírodná).

V strihovej línii sú moderné sexi modely s asymetrickými riešeniami odopínateľných ramienok a vysokými výkrojmi výstrihu a nohavičiek. Nosia sa ale aj modely inšpirované filmovými hviezdami z 50. rokov, ktoré môžu mať rovné výkroje nohavičiek, pravouhlé výstrihy na chrbte a väčšie nohavičky. Najmä tieto sú najvhodnejšie pre ženy trpiace problematickými zónami, dnešné plavky ich maskujú zoštíhľujúcimi strihmi, zmenšujúcimi košíčkami alebo diagonálnymi vsadkami pre ploché brucho. [19]

Objavuje sa aj celkom nový „retro“ trend, ktorý hlási návrat k absolútnym základom tohto druhu odievania a opäť prináša plavky z tzv. pôvodného tkaného materiálu- tkaniny, ktorého pružnosť zabezpečuje len nariasenie na pruženku. Tento trend je príznačný pre dvojdielne plavky, najmä typu bikini.

Obr.2.14.3 a 2.14.4- Aktuálny trend dvojdielnych plaviek

Obr.2.14.5- Ukážka dvojdielnych plaviek typu bikini z tkaniny v plátnovej väzbe s nariasením na pruženku

3 Bikini- Vznik kultu

Oblečenie tak odhaľujúce ako bikini vynášli už Rimania. Rímske ženy sa v odevoch tvorených pruhmi látky ovinutej okolo tela, nápadne pripomínajúce dnešné bikini venovali atletickým aktivitám. Avšak kult bikini (známe tiež ako bikiny), tak ako ho poznáme dnes vznikol až oveľa neskôr. Ich vznik je opäť opradený príbehom. Traduje sa, že za všetkým bola stávka dvoch mužov. Prvým z nich bol návrhár Jacques Heim a druhým bývalý automobilový inžinier Louis Reard. Louis Reard sa chystal osláviť svoju päťdesiatku a voľný čas trávil na plážach vo francúzskom letovisku St. Tropez. Neunikol mu pohľad na miestne dámy. Sledoval, ako sa v dvojdielnych plavkách snažia opáliť si čo najväčšiu plochu pokožky. To bolo spojené s vyhrňaním a zhŕňaním vrchného a spodného dielu plaviek. S Jacquesom sa preto v rámci pripravovanej prehliadky rozhodli vytvoriť čo najmenšie plavky.

V roku 1946 Jacques Heim vytvoril plavky, ktoré boli menšie a odvážnejšie než dovtedy nosené dvojdielne plavky. Bola to vzrušujúcejšia alternatíva, ktorá však nespôsobila žiaden škandál. Nazval ich „Atome“, čo francúzsky znamená atóm- teda najmenšia, chemicky ďalej nedeliteľná častica chemického prvku, ktorá je nositeľom jeho vlastností. Týmto názvom chcel zdôrazniť, aké malé sú jeho plavky. V máji v roku 1946 ich predviedol v Cannes. Traduje sa, že ako reklamnú stratégiu zvolil propagáciu transparentom ťahaným motorovým lietadlom. Na transparente uviedol slogan: „Atome- najmenšie plavky na svete“.

Louis Reard sa však rozhodol svojho priateľa prekonať. Jeho predstava skutočne malých plaviek bola ešte odvážnejšia než Heimova. Zmenšil ich proporcie natolko, že pozostávali len z 30 palcov (v prepočte 76,2 cm²) materiálu. Každému bolo ihneď jasné, že takto sporo odieť ženu mohol len muž. Už pred uvedením si bol vedomý toho, že jeho na tú dobu miniatúrne plavky, ktoré odhaľujú, čo bolo rok po skončení druhej svetovej vojny až priam pohoršujúce- celú oblasť brucha, dokonca aj pupok, spôsobia škandál rovný výbuchu bomby. Ich názov vznikol pod vplyvom najväčšej svetovej udalosti tej doby. V roku 1946 armáda Spojených

Obr.3.1- Louis Reard

štátov amerických uskutočňovala série testov nukleárných bômb a rozhodla otestovať atómovú bombu aj na korálovom ostrove nazvanom Bikini, ktorý bol súčasťou súostrovia v Tichom oceáne. Reard sa rozhodol vzhľadom na tieto udalosti, škandalóznosť svojho modelu plaviek a vzhľadom na názov, ktorý si zvolil Heim, pomenovať ich bikini. Aby podporil súvislosť medzi jadrovým výbuchom a svojimi plavkami, zhotovil ich z látky, ktorá mala potlač novínových výstrižkov. Reard však nemohol nájsť žiadnu modelku, ktorá by ich 5. júla v roku 1946 predviedla na módnjej prehliadke v známych kúpeľoch *Piscine Molitor*, nachádzajúcich sa v Paríži. Všetky modelky odmietli. Namiesto toho sa obrátil na striptízovú tanečnicu Micheline Bernardi pracujúcu v *Casino de Paris*. Účinok bol okamžitý a takmer rovnaký ako výbuch bomby. Tieto štyri trojuholníky, dva, ktoré tvorili nevystuženú podprsenu a dva pre spodný diel, ktoré boli spojené len šnúrkami šokovali každého. Vyvolali vlnu pohoršenia a kritiky medzi novinármi a verejnosťou. Od tohto obdobia sa výraz „bomba“ často spája v súvislosti s vyzývavými ženami (napr. „sexbomba“). Aby demonštroval to, že sa mu podarilo prekonať Heima, aj on si rovnako najal lietadlo, ktoré ťahalo reklamný slogan: „Bikini- menšie než najmenšie plavky na svete“.[20][21]

Obr.3.2- v ľavo- výbuch na ostrove Bikini, v pravo- Micheline Bernardi pózuje v bikinách

3.1 Vývoj kultu

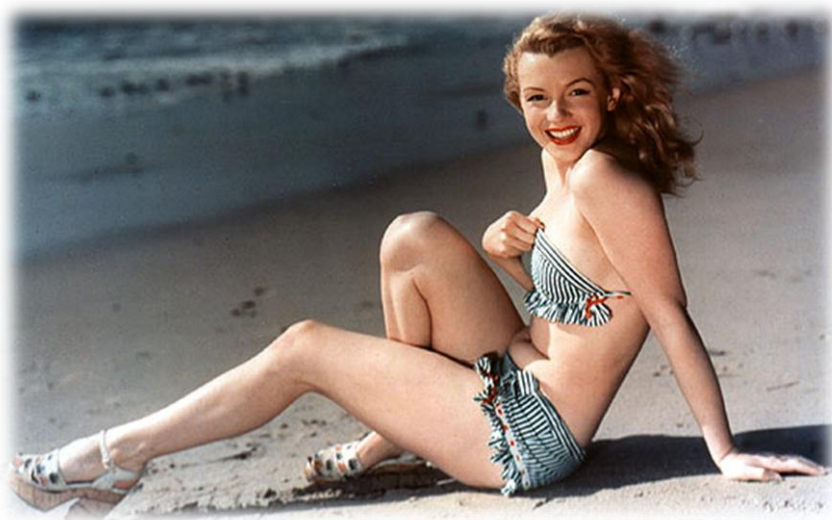
„A bikini is not a bikini unless it can be pulled through a wedding ring“

„Bikini nie sú bikinami, pokiaľ ich neprestrčíte cez snubný prsteň“

Louis Reard

3.1.1 Koniec 40. rokov 20. storočia

Bikini boli ešte dlhú dobu po svojom vzniku takmer nenositel'né. Veľa žien bolo príliš hanblivých na to, aby si ich obliekli a rovnako odpor spoločnosti voči tak odvážnym plavkám bol ešte dlhé roky značný. Do konca 40. rokov bol v mnohých krajinách, ako napríklad v Španielsku, Portugalsku, či v Taliansku na bikini úradne uvalený zákaz nosenia. V Rumunsku bola žena, ktorá si obliekla bikini predvedená na vypočúvanie. [20][21]

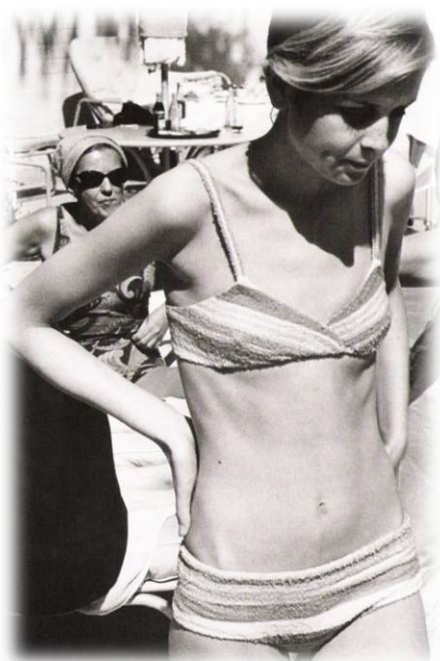

Obr.3.1.2.- 50. roky- Marilyn Monroe pózuje ako „pinup“ v bikinách

3.1.2 50. roky 20. Storočia

V 50. rokoch boli najmä v Spojených štátoch veľmi populárne tzv. „pinup girls“, teda fotografie sporo odetých žien, ktoré pózovali najčastejšie v plavkách. Tieto plagáty nabrali na popularite už počas II. svetovej vojny a boli veľmi obľúbené najmä vojakmi. V tejto dobe najznámejšia „pinup“ modelka plavkového oblečenia Esther Williams jednoznačne odmietala nosiť bikini, pretože boli podľa jej názoru príliš odvážne na to, aby si ich obliekla dáma na dovolenke. Avšak aj medzi „pinup“ sa objavujú prvé „bikini girls“, ktoré sú menej

konzervatívne. Ako modelka odvážnych plaviek sa do povedomia dostáva aj Marilyn Monroe, ktorá bikinám vďačí za štart svojej kariéry a neskôr sa preslávi ako filmová hviezda. Časopis *Vogue* vyhlásil bikini za najsexi oblečenie na pláž, avšak ženy, ktoré sa na verejnosti ukázali v bikinách mali často problém s políciou, prípadne, ak ich na plážach v bikinách prichytili, boli z nich vyhnané. V roku 1954 modelka, fotografka a návrhárka bikín Bunny Yeager začala vlastné modely fotografovať, ale bikini boli ešte stále natoľko odvážne, že tieto snímky sa objavovali častejšie v časopise *Playboy*, než v módnych magazínoch. V 50. rokoch boli bikini dokonca vylúčené zo súťaže *Miss World* kvôli tomu, aby nezvýhodňovali odvážnejšie súťažiaci. Koncom 50. rokov firma Cole of Celifornia ako prvá začala masovo vyrábať bikini, pretože napriek zákazom a hanblivosti sa ozývali hlasy žien, ktoré ich chceli nosiť

Obr.3.1.3- 60. roky- modelka Twiggy v bikinách

verejne. Napomohol tomu aj film *A boh stvoril ženu* (1957), v ktorom sa slávna Brigitte Bardot objavila v bikinách. Slávna „BB“ bola už v tejto dobe sexsymbolom a mnohé ženy sa jej chceli podobať.[20][21]

3.1.3 60. roky 20. storočia

60. roky sú však pre bikini priaznivejšie, pretože sú menej konzervatívnym obdobím. Začínajú sa používať vhodnejšie materiály ako nylon a lycra a ďalšie elastomerové vlákna a bikini sú stále lepšie nositeľné. Pôvodné bikini z bavlnených tkanín sú často upravené tak, že jednotlivé diely sú nariasené na pruženku. Toto riešenie prežíva väčšiu časť 60. rokov. Často sa objavujú háčkované a pletené modely. Stávajú sa tiež inšpiráciou pre dizajn spodnej bielizne.

Nohavičky sa čoraz viac začínajú podobať spodnému dielu bikín- znižuje sa pásová línia a okolo slabín sú viac vykrojené. Bikini sa už postupne začínajú „sťahovať“ z obrázkov na verejné pláže. Prispieva tomu opäť filmový priemysel. Bikini sa objavujú v mnohých scénach filmu *Beach party* (1964) a v „bondovke“ *Dr. No* (1962) (viac v podkapitole 3.5 Bikini a film). V roku 1964 sa objavujú v časopise *Sports Illustrated* (viac v podkapitole 3.4 Sports Illustrated). V tom istom roku však Vatikán zakázal ich nosenie v katolíckych krajinách. Napriek tomu, že na filmovom plátne sa bikini už objavujú pravidelne, vzniká dokonca žáner

akýchsi „plážových filmov“, v televízii sa bikini ešte stále objaviť nemôžu. Európania a európske hviezdy ako Sophia Loren sú v ich nosení dokonca odvážnejšie, ako ich americké kolegyně. Postupne sa však v nosení bikín a prístupu k nim odzrkadľuje spoločenská situácia, ktorá je ovplyvnená voľnomyšlienkársnym hnutím *hippies* a mládež si nerobí hlavu ani s užívaním drog a s predpojatosťou voči odhaľujúcim plavkám už vôbec nie. Bikini nosí s obľubou idol doby- modelka Twiggy.[21]

3.1.4 70. roky 20. storočia

V 70. rokoch je definitívne ukončený zákaz ukazovania pupku v americkej televízii, keď sa slávna speváčka Cher takto objaví v programe *Sonny and Cher Comedy Hour*. Elastomerové vlákna sú už samozrejmom súčasťou plavkových materiálov. V tomto období sa začína nosiť najobľúbenejšie strihové riešenie „string“

viazacie bikini (viac v podkapitole 3.6 Variácie bikín). Toto konštrukčné riešenie umožňuje nositeľke, aby ukázala toľko nahej pokožky, koľko uzná za vhodné. V roku 1974 návrhár Rudi Gernreich zužuje zadný diel tak, že vznikajú tango spodné diely, nenosia sa však na kúpanie, ale objavujú sa len v módných časopisoch. Takéto strihové riešenie sa začne nosiť až oveľa neskôr. Naproti tomu vznikajú aj decentnejšie verzie, u ktorých sa ako spodný diel objavuje akási nohavicová sukňa, ktorá zakrýva predný diel a zužuje sa na stranách, prípadne sa na bokoch oba diely viažu. Samozrejme sa na bikini používa stále menej materiálu, pretože sa zmenšujú aby z nich boli čo najefektnejšie opaľovačky. V 70. rokoch už nie sú poburujúce, ale berú sa ako samozrejmosť a nosia ich všetky generácie žien.

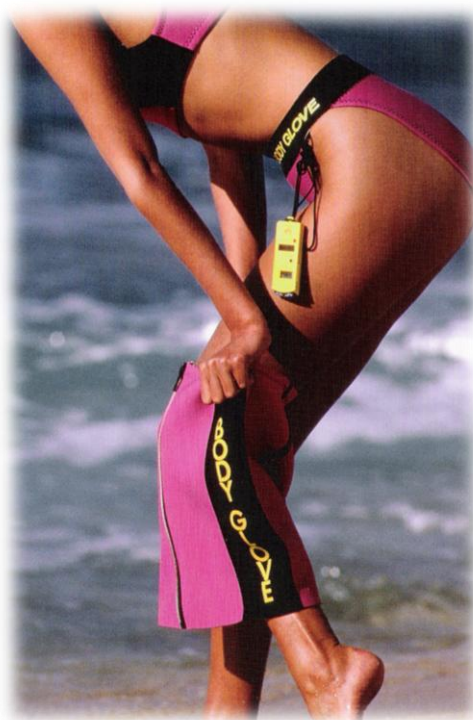

Obr.3.1.4- 70. roky 20. storočia

3.1.5 80. roky 20. storočia

Začiatkom 80. rokov sa prudko mení módna línia. Nielen v klasickom oblečení, ale aj v oblečení na voľný čas. Táto zmena neobišla ani bikini. Pre osemdesiate roky je typický návrat ku skutočnej pásovej línii, teda jej prudké posunutie k pupku. Pre bikini táto zmena znamená rovnako podstatné zvýšenie pásu, ale mení sa aj výkroj nohavičiek, ktorý sa zvyšuje a oproti predchádzajúcej ére je takmer dvojnásobný. Toto riešenie opticky predlžuje nohy. V páse dolného dielu sa často objavuje široká pruženka s vypleteným nápisom. Celkový trend

tohto obdobia smeruje k atletickej postave a vytrénovanému telu. Fitness, aerobik, jogging to všetko sú športy, ktorým sa venuje moderná žena. Bikini sa prispôsobujú novému trendu a dostávajú tiež atletickú tvár. Objavujú sa modely z neoprénového materiálu určenému pre potápačské kombinézy. Typická je kombinácia moderných neónových farieb a čiernej. Bikini sa používajú aj na cvičenie, najmä spodný diel, často v riešení tango, sa oblieka napr. na oblúbené „elastáky“. Obliekajú si ich aj ženy, ktoré sa venujú plážovému volejbalu, pretože nové atletické verzie umožňujú pohyb a stáva sa z nich športový dres. Nosia ich aj surferky a kulturistky so spodnou časťou tango ako odev na súťaže, pretože len v bikinách najlepšie vyniknú

Obr.3.1.5- 80. roky 20. storočia

všetky vyrysované svaly. Napriek tomu, že trendom sú celé plavky, aj bikini si našli svoje miesto v tomto desaťročí. Oblúbené boli hlavne na opaľovanie, ktorého sa mnohé ženy

Obr.3.1.6- 90. roky 20. storočia

nevzdali, ani zo strachu pred rakovinou kože, ktorá sa stala reálnejšou hrozbou, než kedykoľvek predtým. Bikini využili svoj potenciál dvojdielných plaviek a senzáciou bolo, keď sa stalo samozrejmosťou zadovážiť si vrchný a spodný diel v rôznych veľkostiach, príp. strihoch. Tak si mohli aj ženy s nekonfekčnou postavou kúpiť plavky, ktoré by úplne vyhovovali ich telesným proporciám.[20][21]

3.1.6 90. roky 20. storočia

V 90. rokoch pokračuje trend z 80. rokov. Strach z rakoviny nevymizol, ale umocnil sa. Ženy však slnku a plážam nedokážu odolať a opaľujú sa naďalej. Dbajú však na dôslednú ochranu a používajú ochranné opaľovacie prípravky. Tieto však často krát agresívne vplyvajú na materiál a výrobcovia sa predbiehajú

v novinkách. Strihové riešenie je rovnaké ako v 80. rokoch. Takmer sa neobjavujú „string“ modely. Bikini sa však stávajú vysoko módnou záležitosťou a mnohé luxusné značky predstavujú vlastné rady týchto plaviek. Oproti predchádzajúcemu obdobiu tak postupne atletický vzhľad nahrádza luxusný a mať značkové bikini je v luxusných letoviskách rovnako dôležité ako drahé autá a šperky. K bikinám sa prispôsobujú ostatné doplnky ako slnečné okuliare a osušky. V týchto luxusných ale aj menej luxusných modeloch sa ženy bez rázpokov prechádzajú po promenádach, chodia sa v nich korčuľovať, či v nich nakupovať do obchodíkov v letoviskách. V roku 1995 sa objavujú „mikrokini“- ultra maličké bikini, ktoré zakrývajú ešte menej, než je nutné. Objavujú sa bikini, ktorých horný diel nadobúda vlastnosti a aj konštrukčnú podobnosť s podprsenkou, obľúbený sa rýchlo stáva tzv. „push-up“ efekt. Používajú sa výstuže a kostice. Novým trendom sú aj „tankini“, ktoré sú zahalujúcejšie, než klasické bikini. V 90. rokoch už len málokto žena nevlastní bikini.[20][21]

3.1.7 21. storočie

Koncom 90. rokov sa opäť znížila pásová línia do oblasti bedier. Strihy dnešných bikín sú veľmi podobné strihom zo 70. rokov. Nosia sa však všetky variácie v rôznych prevedeniach a moderné sú všetky vzory a rôzne ozdoby. Bikini naďalej predávajú aj luxusné značky. Dnes po 60. rokoch od svojho vzniku už nie sú odevom, v ktorom by sa žena hanbila vyraziť na pláž. Nie je nezvyčajné, že si ich dievčatá oblečú pod priesvitné šaty a vyrazia tak do ulíc. Pre mnohé z nich sú bikini úplne klasickým strihom plaviek a vôbec si neuvedomujú, že v dobách ich vzniku bolo nebezpečné ukázať sa v nich na pláži a nestretnúť sa s protestmi.

Obr.3.1.7.1 - 3.1.7.4- Aktuálne modely bikín pre leto 2008

3.2 Pánske bikini

Mužská verzia bikín je rovnako sexi ako ženská. A bola v dobe svojho vzniku rovnako pohoršujúca. Pod vplyvom vzniku dámskych bikín dochádza k presadeniu rovnako odhaľujúcich plaviek pre pánov. Mužská verzia bikín však nevzniká ani tak z potreby šokovať alebo vymyslieť plavky, ktoré umožňujú opálenie čo najväčšej plochy pokožky, ale zo snahy vytvoriť čo

Obr.3.2- Plavec v pánskych bikinách v roku 1982

najideálnejší odev pre mužských atlétov, ktorí závidia v plávaní. Hovorí sa, že najrýchlejšie pláva človek, ktorý je nahý. Pánske plavky, ktoré umožňovali vyvinutie čo najväčšej rýchlosti pri plávaní uviedla na trh značka Speedo. Táto austrálska značka uviedla v roku 1949 na trh prvé pánske plavky typu bikini na Olympijských hrách v Austrálii. V 70. rokoch olympijsky plavec Mark Spitz spopularizoval pánske bikini s lycrou ako najodvážnejšie pánske plavky vôbec. Európa túto módu pánskych bikín rýchlo prijala, ale v Spojených štátoch boli pánske bikini považované za príliš neslušné a odhaľujúce. V 80. rokoch sú pánske bikini ešte viac vykrojené na slabínach, dokonca sa objavujú aj pánske tango bikini, ktoré sú inšpirované brazílskym štýlom. Sú naďalej veľmi populárne medzi plavcami, pretože športovci veria, že im bikini umožňujú dosahovať čo najlepšie časy v súťažiach. V dnešnej dobe sú bikini značky Speedo považované za „najrýchlejšie“ pánske plavky. Pánske bikini sa rovnako, ako dámske stali aj súčasťou letných kolekcií módnych značiek.[20]

3.3 Monokini- odpoveď na bikini

Ženy si odhaľovali, resp. nezahaľovali prsia už v starovekej egyptskej (3 a 4 tisícročie p. n. l.), či mykénskej (16.-12. Storočie p. n. l.) kultúre. Ani grécke a rímske ženy si prsia nezahaľovali pri kúpaní. Postupom času so zánikom týchto kultúr sa ženy začínajú zahaľovať a na verejnosti sa s odhalenou hrudou neobjavujú už ani muži. Žena nesmie verejne odhaliť prsia ani v polovici 20. storočia. Aj na obrázku sa podobný výjav môže uverejniť maximálne

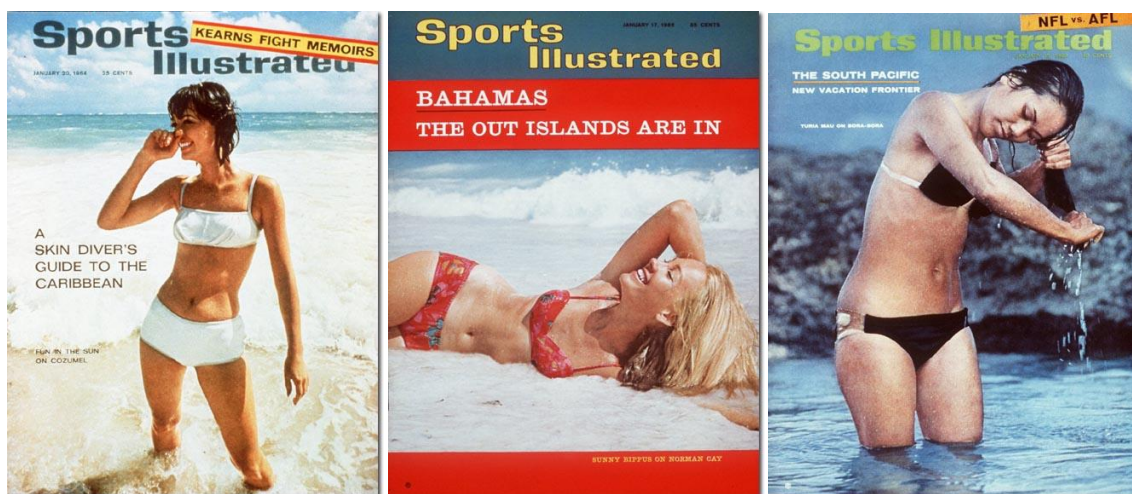

Obr.3.3- Monokini

v pánskom časopise typu *Playboy* alebo naživo v striptízovom klube. V súkromí však ženy, ktoré sa neboja nosiť bikini a chcú si opáliť čo najväčšiu plochu pokožky, odkladajú ich horný diel a opaľujú si nahý hrudník. Objavujú sa hlasy, ktoré chcú túto záľubu „top less“ (bez podprsenky) definovať, a tým ju akoby legalizovať. Ženy odeté len v spodnom diele bikín teda nosia tzv. monokini. Módny návrhár Rudi Gernreich sa chopí príležitosti a v roku 1964 predstavuje svoju verziu šokujúcich plaviek z materiálu s prímiesou revolučného vlákna lycra a tie označuje ako „monokini“. Jeho monokini nie sú spodným dielom bikín, ale sú to jednodielne plavky odhaľujúce prsia. Vyvolá tým ohromnú diskusiu podobnú tej, ktorá sprevádzala uvedenie bikín, avšak monokini sú natoľko pohoršujúce, že nikdy nedosiahnu popularitu bikín. Po tom, čo sa v nich 19 ročná modelka Tony Lee Shelley objavila na jednej z chicagských pláží, bola zatknutá a obvinená

z exhibicionizmu. 4. októbra v roku 1964 sa monokini objavili v časopise *Life* na Gernreichovej najobľúbenejšej modelke a múze Peggy Moffitt, ktorá si zakrývala odhalené prsia rukami. Ženy však naďalej nosia bikini a prsia si pri opaľovaní zahaľujú až do obdobia 80- 90. rokov 20. storočia, keď sa ženy odvážili odložiť vrchný diel plaviek v prímorských letoviskách. [20][21]

3.4 Sports Illustrated

Obr.3.4.1, 3.4.2, 3.4.3- Bikini na obálke Sports Illustrated 60. rokoch- 1964, 1966 a 1968

Sports Illustrated je americký športový týždenník, ktorý vychádza od roku 1954. O desať rokov neskôr, 20. januára 1964 tento týždenník vydáva svoje prvé číslo, v ktorom sa venuje, a to prvýkrát vo svojej histórii niečomu inému ako výhradne športu- plavkám. Toto prvé vydanie, na titulnej stránke s nemeckou modelkou Babette March v kožených bielych bikinách, ktoré sa zaoberá plavkami na štvorstránkovej prílohe vyšlo z núdze, pretože nebolo o čom písať. Odvtedy však už 44 rokov tradične vo februári vychádza plavkový špeciál tohto časopisu, ktorého náklad sa predá vo viac ako 69 miliónoch kusov a ďalších 250 miliónov záujemcov si ho prezrie na internete.

Obr.3.4.4, 3.4.5, 3.4.6- Bikini na obálke Sports Illustrated 70. rokoch- 1973, 1974 a 1975

Tieto špeciály obsahujú každý rok množstvo fotografií modeliek v bikinách, často sú práve na obálkach februárového špeciálu. Modelka, ktorá sa stane tvárou plavkového vydania, získa prestíž vo svojej branži a jej honoráre stúpnu na dvojnásobok. Modelka, ktorá sa stala tvárou tohto špeciálu najviac krát za sebou- teda trikrát v rade (od roku 1986) bola Elle Macpherson, prezývaná tiež „The Body“ (Telo).

Obr.3.4.7, 3.4.8, 3.4.9 Bikini na obálke Sports Illustrated 80. rokoch- 1980, 1985 a 1989

Tvárami špeciálu sa stali však aj známe športovkyne, prvýkrát v roku 1993 americká volejbalistka Gabriella Reece, v roku 1997 sa v špeciály objavila tenistka Steffi Graf. Okrem nej pózovali aj ďalšie slávne tenistky: Serena Williams, Maria Šarapovova a Anna Kurnikovova.

Obr.3.4.10, 3.4.11, 3.4.12- Bikini na obálke Sports Illustrated 90. rokoch- 1996, 1997 a 1999

Pózovanie na obálku plavkového špeciálu je natoľko prestížna záležitosť, že ju v roku 2007 neodmietla ani speváčka Beyonce Knowles a stala sa tak zároveň prvou hviezdou showbiznisu, ktorá sa objavila na titulnej stránke. V roku 2008 vyšiel špeciál venovaný bikinám. Dnes už má toto osobitné vydanie okolo 200 strán a obsahuje viac než 1500 obrázkov plaviek.[20][21]

Obr.3.4.13, 3.4.14, 3.4.15- Bikini na obálke Sports Illustrated v rokoch 2001, 2002 a 2003

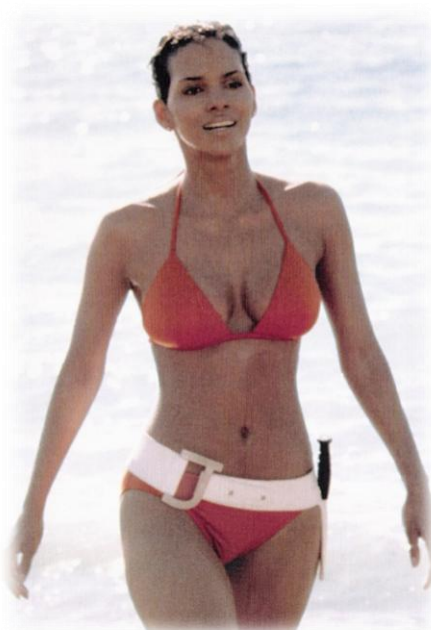
Obr.3.4.16, 3.4.17, 3.4.18- Bikini na obálke Sports Illustrated v rokoch 2005, 2007a 2008

3.5 Bikini vo filme

V roku 1956 bol vo Francúzku predstavený fascinovanému obecenstvu film *A Boh stvoril ženu* v hlavnej úlohe s Brigitte Bardot, ktorá sa v ňom predstavila v bikinách. Od tohto okamihu sa bikini objavujú na filmovom plátne pravidelne. Jedným z najnezabudnuteľnejších okamihov kinematografie je nepochybne scéna, ktorá utkvela v pamäti mnohých, a to keď Švajčiarka Ursula Andress vystupuje z mora v bielych bikinách a s nožom upevneným okolo pásu vo filme *Dr. No* (1962), prvým zo slávnej série o špeciálnom agentovi Jej Veličenstva Jamesovi Bondovi. Ďalším významným krokom bol film *Beach Party* (1964), ktorý definoval žáner plážových filmov o dospievajúcich surferoch, v ktorom vystupovala ako hlavná hrdinka bývalá detská hviezda z *Mickey Mouse Club* Annette Funicello. Od filmových štúdií Walt Disney dostala dôrazné odporúčania, aby si vo filme neobliekla bikini, ale zdržanlivejšie dvojdielne plavky. Po šiestich pokračovaniach série štúdio nakoniec povolilo herečke objaviť sa na plátne v bikinách a v *How to Stuff a Wild Bikini* (1965), ukáže pupok. A tak sa generácia „babyboom“, (detí narodených v rokoch 1946-1964) inšpirovala novým trendom a nosí na pláž bikini bez pocitu hanby. V roku 1966 sa herečka Raquel Welch objavuje v kožených bikinách vo filme *Milión rokov pred Kristom*. Bardot, Welch, Anderess, - vyzerá to, že bikini urobia hviezdu z každej herečky.

Obr.3.5.1- Ursula Andress vo filme *Dr. No* z roku 1962

*Obr.3.5.2- Halle Berry vo filme
Dnes neumieraj z roku 2002*

Odkedy Ursula Andress vystúpila z mora vyzbrojená nožom a bikinami, bolo jasné, že všetky „Bond girls“ sú vo svojich bikinách nebezpečné. Stala sa sexuálnym symbolom svojej doby- ženy chceli byť ňou a muži s ňou. Jej slávne biele bikiny sa v roku 2001 predali v aukčnej sieni *Christie's* v Londýne za 140 000 dolárov. V roku 2002 si Halle Berry v „bondovke“ *Dnes neumieraj* oblieka moderné oranžové bikiny a nôž a opäť predvádza slávnu scénu. Znova vysielala do sveta správu, že „Bond girl“ je nezávislá, vynaliezavá a obzvlášť nebezpečná. A to nielen Andress a Berry, ale

aj Britt Ekland v *Muž v zlatej zbrani* (1974), Caroline Munroe v *Špión, ktorý ma miloval* (1977) a aj Kim Basinger v *Nikdy nehovor nikdy* (1983) a mnohých ďalších. Pre „Bond girl“ sa bikiny stali natoľko typickými ako „suché martini“ pre agenta 007.

Úspechom slávnych „Bond girls“ sa nepochybne inšpirovali aj tvorcovia novej verzie príbehu o *Charlie's Angels- Na plný plyn* (2003), v ktorom sa na plážach ukážu v bikinách hlavné hrdinky filmu- neohrozené špijónky pracujúce pre Charlieho. Všetky filmy, v ktorých vystupujú krásne a neohrozené hrdinky v bikinách nepochybne prispeli k ich popularite.[20][21]

Obr.3.5.3- Cameron Diaz a Demi Moore vo filme Charlie's Angels- -Na plný plyn z roku 2003

3.6 Variácie bikín

Napriek tomu, že bikini sa javia byť tak malé a jednoduché, môžu mať aj tieto dvojdielne plavky niekoľko strihových variant, ktoré spĺňajú potreby ich nositeľky pre účel, na ktorý si ich sama vybrala. Existuje ich veľké množstvo, ale aj niekoľko dôležitých, smerodatných strihových riešení, ktoré sú najdôležitejšie pre zaradenie do rôznych kategórií. Mnoho výrobcov dnes ponúka viacero variant strihov a dovoľuje svojim zákazníčkam, aby podľa svojich potrieb vlastnili vrchný a spodný diel svojich bikín v rôznych strihoch, prípadne veľkostiach. Mnohé ženy si dokonca k jednému spodnému dielu napríklad „string“ typu bikín, zadovážia „string“ *top*, teda vrchný diel a doplnia ho podľa svojho želania napríklad „tankini“ vrchným dielom pre určité príležitosti, podprsenkovou verziou s kosticami alebo ho nosia proste samostatne ako „monokini“. Niekoľko najdôležitejších strihových variant, ktoré sú najzákladnejšie predstavím v nasledujúcom texte.

„**String**“ **bikini** sú takpovediac najstarším typom bikín vôbec. Už prvé bikini, ktoré predstavil ich tvorca Louis Réard boli prototypom „string“ bikín. Ich podstata spočíva v povestných štyroch trojuholníkoch. String znamená v preklade povrázok a presne taký bezvýznamný kúsok dĺžkovej textílie tieto trojuholníky spája. Tento typ je charakteristický tým, že sa predný a zadný spodný diel plaviek na bokoch spája šnúrkami. Tieto sa najčastejšie viažu. Rovnako aj vrchný diel sa zaväzuje. Viazanie môže byť na chrbte- v prípade, že ramienka sú umiestnené ako na podprsenke, alebo sa môže rovnako ako spodný diel vrchný upevňovať len viazaním- na chrbte a okolo krku. Viazanie vrchného dielu okolo trupu však môže byť umiestnené aj vpredu medzi prsiami a to ako z estetických, tak aj praktických dôvodov. Toto riešenie umožňuje nastaviť jeho nositeľke bikini tak, aby odhalili len toľko alebo práve toľko, koľko chce, aby bolo vidieť. Je to variabilný typ ktorý sedí presne tak ako si ho žena uviaže. Umožňuje opálenie väčšej plochy pokožky, príp. rozviazanie ramienok podprsenky a tak opálenie bez prúžkov v dekolte alebo na chrbte. Populárnym sa stalo v 70. rokoch a je jedným z najobľúbenejších dodnes. (Obr. 3.1- Louis Réard a v pozadí absolútne kultový strih a kultový „*polka dots*“ bodkovaný vzor). Dnes si ženy môžu vybrať medzi niekoľkými variantmi- trojuholníková podprsenka môže byť zriadená, prípadne tvarovaná odševkami, podšitá alebo doplnená výstužou pre lepší vzhľad a podporu prs. Tieto trojuholníky sú väčšinou umiestnené na pružnej šnúрке vo vrcholoch na pevno a v spodnej

časti navlečené cez malý tunel na šnúrku uväzovania okolo trupu. Tu si žena môže polohu podprsenky nastaviť tak ako je jej príjemné. Rovnako spodný diel môže uviazať vyššie alebo nižšie ako sa jej žiada. Spodný diel môže byť klasický trojuholníkový, prípadne menší, než je obvyklé a to obzvlášť v zadnej časti, kedy môže zadný diel pripomínať riešenie typu tango, pre väčšie odhalenie a opálenie pokožky. V prípade, že zadná časť spodného dielu je tvorená len úzkymi „string“ prúžkami, ktoré vytvárajú písmeno „T“ a hovorí sa o takzvaných „G-string“. Tento typ bikín ale môže byť tvorený aj spodným dielom klasického nohavičkového strihu bez viazania. Ďalším variantom viazacích bikín, ktorý sa presadil v 70. rokoch sa stáva aj

Obr.3.6.1-Bikini viazané na uzol z roku 1973

Obr. 3.6.2-Raquel Welch v klasickom riešení „ring“ bikini z roku 1969

ale všetky štyri trojuholníky- to znamená na bokoch a medzi prsníkmi sú spojené pomocou plastových, kovových alebo drevených krúžkov (ring- krúžok). Avšak krúžky môžu byť na bikinách umiestnené na akomkoľvek mieste

strihové riešenie známe už v 50. rokoch a tým je viazanie najmä spodného dielu na uzol. Rozdiel medzi týmto variantom a „string“ riešením je, že na rozdiel od viazačiek je u týchto bikín plocha určená k zväzkovaniu k dielu prinechaná, a teda je jeho súčasťou. Toto riešenie je veľmi obľúbené, pretože plavky vyzerajú, akoby sa malý uzol mal každú chvíľu rozuzliť.

„Ring“ bikini sú ďalším dodnes veľmi obľúbeným typom bikín, ktorý pochádza zo 70. rokov. „Ring“ bikini, nespájajú viazacie šnúrky,

Obr.3.6.3- Riešenie s podprsenkou netvorenou trojuholníkmi

a ozvlášťňovať tým ich strihové riešenie. Môžu byť funkčné alebo ozdobné.

„**Mikrokini**“ sú vynálezom posledných rokov. Je to ešte menšia verzia plaviek „menších než najmenšie plavky na svete“. Sú také maličké, že naozaj nie je pochyb, že by sa dali prevliecť cez snubný prsteň. Sú to v podstate klasické bikini, ale

Obr.3.6.4- Spodný diel

najmenších možných „mikro“ rozmerov.

Obr.3.6.5- Tankini

„**Tankini**“ sú naopak menej odvážnou verziou klasických bikín. Znamená to, že vrchný diel je okrem klasickej podprsenky rozšírený o prinechaný, prípadne prisadený pruh látky, ktorý zakrýva časť trupu zvyčajne po pupok, prípadne siaha ešte nižšie. Tento druh je vhodný najmä pre ženy, ktorých problémovou partiou je brucho.

Obr.3.6.6- V- kini

„**V- kini**“ sú bikini, ktorých spodný diel pripomína vísmeno „V“. Vznikli v období 80. a 90. rokov, keď sa módnou stala vysoká línia pásu a spodný diel sa vytiahol až po pupok. Výkroj okolo nôh je veľmi vysoký a opticky tak predlžuje nohy. Postupom času sa však takto vyvýšené bikiny upravili zväčšením ďalšieho výkroja a to okolo pásu až niekoľko centimetrov pod pupok. To v kontraste s bočnou časťou spodného dielu vytiahnutou až nad bedrové kosti tvorí základnú siluetu V-kín. „V- kini“ môžu mať zadný diel zmenšený tak, že pripomína typ tango.

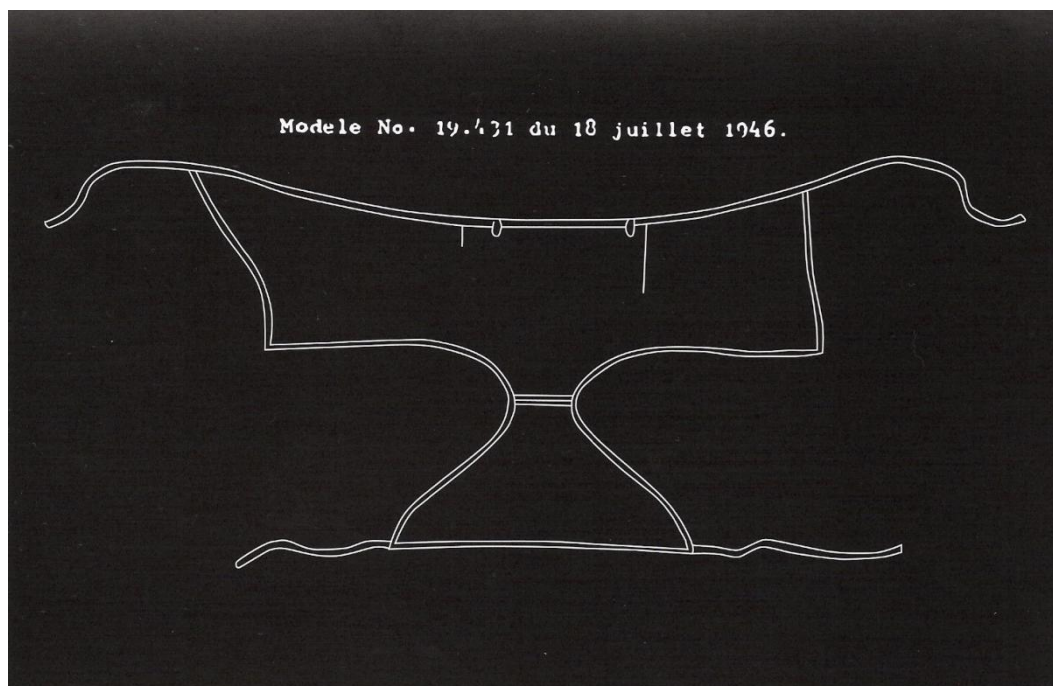

Obr.3.6.7- Trikini

„**Trikini**“ sú oproti klasickým bikinám strihovo ozvláštnené tým, že vrchný a spodný diel bikín sú na prednej časti v oblasti brucha spojené prinechaním časti materiálu, prípadne je zvolený iný druh ozdobného materiálu. Takéto bikini sa pri pohľade zozadu javia ako klasické ale pri pohľade z predu môžu javiť ako celé plavky s priestrihmi. Celkovo pôsobia luxusnejším dojmom. [20][21]

4. Vývoj používaných materiálov a strihov

Strihové riešenie bikín veľmi úzko súvisí s použitým materiálom. Vznik bikín v roku 1946 nebol poznačený nijakou textilnou inováciou. Pôvodné bikini sa šili z bavlnených tkanín, čomu zodpovedalo aj strihové riešenie.

Obr.4.1- Pôvodný strih bikín z tkaniny z roku 1946.

Neskôr sa pre zväčšenie komfortu jednotlivé diely z tkaniny riasili na elastický lem. Začínajú sa vyrábať aj vhodným vzorom háčkované a pletené bikini. Ozajstný vývoj bikín bol však spojený z rozvojom chemického priemyslu. Aby bikini slúžili svojmu účelu, a teda boli vhodné nielen na opaľovanie ale aj na plávanie, musia byť zhotovené z kvalitného materiálu. V 40. rokoch, teda v dobe vzniku kultových bikín sa začínajú objavovať nové technológie výroby chemických vlákien, ktoré vznikajú pre potreby armády. Zakrátko však nové chemické vlákna preniknú aj do odevného priemyslu. Najlepšie uplatnenie veľká časť z nich získava práve pri použití na účely kúpacieho odevu. Požiadavky na materiál sú tu veľmi vysoké. Okrem kvalitných fyziologických vlastností materiálu, ako sú napríklad priedušnosť a navlhavosť, je požadované aj splnenie ďalších náročných požiadaviek. Patrí sem najmä pevnosť za mokra, teda optimálne chovanie materiálu po navlhnutí, aby vyhovovalo potrebám nositeľa. Módná línia určuje obťahnuté odevy, čo samozrejme bikini, resp. plavky sú a tak je ďalšou požiadavkou roztlačnosť a pružnosť. Teda schopnosť materiálu prispôbiť sa tvarom

ľudského tela a po deformácii zaujať pôvodný stav. Ďalej je u plavkových odevov dôležitá aj stálofarebnosť a odolnosť voči slanej morskej vode, prípadne chlóranej vode v bazénoch, potu a slnečnému žiareniu. Dôležitá je aj ďalšia vlastnosť, ktorá sa testuje takpovediac v teréne a to je odolnosť voči kozmetickým prípravkom určeným na ochranu pokožky. Ďalej je veľmi vítaná vlastnosť materiálu, ktorý po kúpaní rýchlo schne, čo je obzvlášť dôležité hlavne u žien, aby im prípadná pretrvávajúca vlhkosť nespôsobovala zdravotné problémy. A splniť všetky tieto môžu len nové technológie. Pre ženy je ďalej veľmi dôležité, aby ich bikini zostali na mieste a aby sa nestalo, že sa samovoľne posunú a uvedú ich do nepríjemnej situácie. Rovnako však nechcú mať na tele nepríjemné a neestetické otlačené stopy po plavkách. Vyžadujú preto kvalitný dizajn. To môže splniť len dokonalé strihové riešenie, ktoré sa však opäť odvíja od materiálu. Ďalšou požiadavkou je módnosť, prípadne dezén materiálu. Nové tvary a strihy však opäť idú ruku v ruku s novými možnosťami materiálov a preto sa opäť čaká aké riešenie poskytne týmto náročným požiadavkám chemický a s ním úzko spojený textilný priemysel.

Toto nie sú len požiadavky moderných žien, ale boli aj predstavami prvých nositeľiek bikín, aj keď mnohé z nich ešte neboli reálne. Objavujú sa nové materiály, niektoré však nárokom kúpacích odevov nevyhovujú a musia byť zdokonalené. Chemický priemysel sa však neustále vyvíja a prináša nové technológie, pretože je jasné, že vyhovieť takýmto nárokom môžu len syntetické materiály.

4.1 Vývoj materiálov a strihov po súčasnosť

Už prelom 19. a 20. storočia priniesol používanie viskózových a acetátových vlákien z regenerovanej celulózy propagované ako „umelý hodváb“. V roku 1937 vyvinula firma DuPont prvé vlákno zo syntetických polymérov- polyamid 6 s obchodným názvom Nylon. V 40. rokoch nasleduje vývoj polyesterových vlákien. Materiály z nich boli ľahké a trvanlivé, veľmi rozmanité vo vzhľade a textúre. Používajú sa rôzne modifikácie- vysoko roztážné ale i neroztážné, hladké alebo tvarované a sú cenené hlavne pre ich úžitkové vlastnosti. Jedným za najdôležitejších materiálov bol polyamid, už zmieňovaný Nilon, ďalej Perlón a. i. . V Československu sa vyrábal pod názvom Silon. Je to jemné bezfarebné vlákno, lesklé, odolné voči kyselinám, alkáliám, mydlu a potu. V porovnaní z bavlnou a vlnou má väčšiu pevnosť. Takmer nenavíhal a rýchlo schol. Za mokra nestrácal pevnosť a dobre sa farbilo. Výrobky z neho pomerne dobre držali svoj tvar, pokiaľ nebola prekročená teplota 150°C

a nekrčili sa. Polyamid ale poškodzovali drsné povrchy a ostré predmety, horúca žehlička a priame slnečné žiarenie.

Špeciálnym typom syntetických vlákien sú polyuretanové vlákna, ktoré sa vyznačujú vysokou elasticitou a rýchlou schopnosťou zotavenia sa po natiahnutí. So svojimi vlastnosťami, ako je stálosť proti potu, tukom, čistiacim prostriedkom, ďalej farbitelnosťou tvarovou stálosťou a pevnosťou, vytlačili v textilných výrobkoch použitie nevýhodných vlákien prížových (Lastex - teda pryž- chemické vlákno z prírodných polymérov na báze kaučuku, atlasová vlnená tkanina obsahujúca pryžové nite opradené priadzu, ktorá sa používala na kúpacie odevy od 30. rokov). Používajú sa v rovnakých prípadoch, ako vlákna kaučukové, najčastejšie opradené bavlnou, viskózovými alebo polyamidovými vláknami, väčšinou pre elastickú bielizeň, pružné tkaniny, pančuchy, rukavice, športové odevy, zdravotný textilný tovar a samozrejme plavky. Vyrábajú sa väčšinou v podobe hodvábu a sú známe pod obchodnými názvami Spandex, Virene, Lycra a pod.

Lycra, vysoko elastické vlákno do firmy DuPont, bola vyvinutá koncom 50. rokov. V 70. rokoch sa stáva bežnou súčasťou plaviek. Lycru je možné spracovávať spoločne z prírodnými vláknami. Vďaka jej použitiu v zmesi, je možné dosiahnuť priliehavosť bez komplikovaného strihu. Toto samozrejme dokonale vyhovuje nárokom na materiál, z ktorého sa zhotovujú plavky. Používajú sa aj ďalšie elastomerové vlákna zo syntetických polymérov na báze polyurethanu s elastickými vlastnosťami. Okrem elasticity majú aj ďalšie prednosti- ľahkú farbitelnosť, väčšiu odolnosť a pevnosť, stálosť proti potu, olejom, chemickým a čistiacim prostriedkom. Pretože však majú len malú pevnosť v odere, musia sa niektoré textilné výrobky ovinúť (pripríadaním alebo skaním) odolnejším druhom vlákna, a tým vytvoriť priadzu s ochranným plášťom okolo elastického jadra. Stávajú sa tak dostatočne kvalitným a odolným materiálom pre použitie na kúpacie odevy. Tieto vlákna sa predávajú pod obchodnými názvami Dorlastan, Duraspan, Spandelle a. i. .

Napriek týmto novinkám, ktoré umožňujú do tejto doby nevídané strihové riešenia plaviek a samozrejme bikín, sú ešte stále moderné aj bikini, ktoré sú zhotovované podľa návodov v ženských časopisoch technikou háčkovania alebo pletenia bavlnených priadzí, prípadne syntetických. Pre ukážku uvádzam príklad z publikácie *Kolekce ateliéru Květen-ateliér pro služby ženám* z roku 1979. Uvádza obrazovú dokumentáciu modelov a podrobný návod na zhotovenie technikou háčkovania, spolu s požiadavkami na materiál, farebnosť, vzor a zmenšeninu strihu bikín. Jedná sa o klasické bikini typu „string“. Tieto bikini sú módne

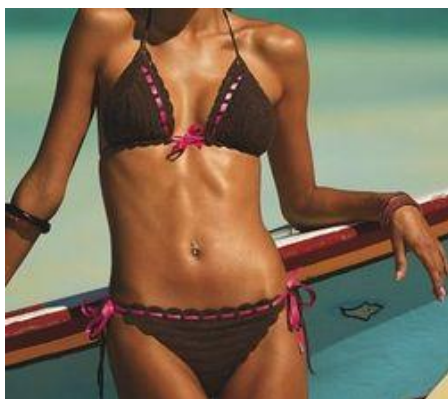
Obr.4.3- Zmenšené strihy k modelu P 66 54 vľavo a k modelu P6655 vpravo

Zmenšený stříh k popisu číslo P 6654

PODPRSENKA

zadní díl

přední díl

[illegible]

Obr. 4.4- Dnešné moderné plavky zhotovené technikou háčkovania.

Dnešné plavky zhotovené touto ručnou technikou sa od plaviek vyrábaných v 70. rokoch strihovo neodlišujú.

Avšak po vynájdení vlákna Lycra, sa strihové riešenia bikín dramaticky zjednodušili. Tento materiálový vývoj poznamenal tvarový vývoj. Vďaka Lycre a ďalším elastomerovým vláknám sa dizajn bikín nemusel ničím obmedzovať a mohol sa stať výsostne módnou záležitosťou. Klasickým trojuholníkovým bikinám prepožičal všetky vlastnosti pre splnenie náročných požiadaviek a zároveň úplne jednoduchý strih skutočne poostávajúci len z trojuholníkov spojených šnúrkami.

Vlákno Lycra dnes tvorí prímes takmer všetkých odevov od spodnej bielizne, plaviek až po konfekciu. Populárne je predovšetkým vďaka tomu, že nielen udržuje tvar odevov, ale umožňuje aj pohodlnejší a príjemnejší pohyb. Výrobca vlákien – spoločnosť Invista, ktorá je dnes vlastníkom licencie – však stále prichádza s jeho inováciami. Najnovšie sú tieto štyri novinky:

Lycra Xtra Fine – je dnes najluxusnejší variant vlákna. Využíva súčasný záujem o ľahké a jemné látky a svojim nositeľom dáva vďaka špeciálnym prísadám pocit „druhej kože“. Preto sa najviac hodí na odevy, ktoré sa nosia priamo na tele a skvelo k nemu prilnú. Vlákno Lycra Xtra Fine je perfektne prispôsobivé a je možné ho využiť ako prímes do veľmi širokého spektra materiálov vrátane tých z bioproduktov, ako je bavlna, bambus, juta, konope alebo sója.

Vlákno Lycra spaFXTM je určené zákazníkom, ktorí sú stále vo víre svojho pracovného života a majú málo času na odpočinok. Lycra spaFXTM s prírodnými ingredienciami látku rovnomerne zjemňuje a revitalizuje, takže kedykoľvek sa telo nositeľa či nositeľky pohne, dajú sa do pohybu aj mikročastice, ktoré umožňujú splynutie pohybu ľudského tela a pohybu látky. Vlákno sa vyrába aj v špeciálnych kolekciách – Natural Collection je obohatená vláknom Aloe Vera, vitamínom E alebo morskými riasami. Aromatherapy Collection obsahuje okrem Aloe Vera taktiež vôňu levandule, vanilky alebo čerstvého vzduchu pre relaxáciu a odpočinutie. Taktiež obsahuje vitamín E s mäťou či chladivosťou horského ľadovca, ktorých vôňa zostáva v látke až do 35 vyprania.

Prieskum spoločnosti Invista zistil zvyšujúci sa záujem zákazníkov o vzdušné oblečenie, ktoré svojim nositeľom okrem pohodlia prináša aj chladivý a suchý pocit na tele. To všetko ponúka vlákno Lycra freshFXTM s mikročasticami, ktoré sa postupne uvoľňujú a spoločne s prídavkom Aloe Vera zaistujú ochladzovanie kože. Mikročastice obsahujú rôzne vône – od ženskej St Lucia po mužskú Antigua až po unisexovú Barbados.

Vlákno New Black Xtra Life Lycra, odolné voči chlóru a UV žiareniu, nájde najväčšie využitie u farebných textílií. Jeho vývoj v roku 2005 bol vyvolaný širokým dopytom zákazníkov – predovšetkým tých, ktorí sa plávaniu venujú intenzívne. Vďaka špeciálnej prímеси New Black Xtra Life Lycra nestrácajú plavky ani pri pravidelnom plávaní v chlórovej vode farbu a dlhšie tak vydržia.

Všeobecne sa najčastejšie ako materiál používa jednolícna záťažná pletenina. Väčšinou sa jedná o zmes 80% Polyamidu a 20% Elastanu (Lycry). Všeobecne sa dá konštatovať, že čím je väčší podiel polyamidu v materiáli, o to je materiál tuhší a čím je väčší podiel elastanu, tým je pružnejší. Preto je možné zvoliť zmes podľa požiadaviek na konkrétny model, vyplývajúcich z použitého strihu. Dnešné bikini sú obvyčajne podšité a to podšívku zo 100% Nylonu.

Dôležitý pre udržanie vlastností nových materiálov je aj spôsob ošetrovania plaviek. Ako už bolo spomenuté materiál používaný na plavky nie veľmi dobre znáša priame slnečné žiarenie, morskú alebo chlórovanú vodu a agresívne čistiace a kozmetické prostriedky. Dnešné kvalitné materiály však dokážu nepriaznivým faktorom vzdorovať, ale len za predpokladu, že sa vždy po vystavení nepriaznivým faktorom plavky dobre opláchnu pod tečúcou najlepšie nechlórovanou vodou. Pre pranie sa najviac odporúča použiť jadrové mydlá. Plavky v žiadnom prípade nesmú skončiť mokré v igelitovej taške, nie je vhodné ich prať v práčke s klasickými pracími prostriedkami. Nesprávne zachádzanie dramaticky znižuje životnosť výrobkov z niekoľkoročnej s ťažkosťami na pol roka. Preto je dôležité rešpektovať tieto zásady a odporúčania výrobcu. [22][23][24]

4.2 Dnešné konštrukčné riešenie bikín

Pre najlepšie vyjadrenie zmeny konštrukcie bikín je vhodné zobrazit' konštrukciu strihu na moderný materiál. Táto konštrukcia je zhotovená podľa vlastného návrhu modelu bikín „Anna“ na vlastné rozmery konštruktérky. Spodný diel bikín je zhotovený na klasický materiál pre daný odev, čo je jednolícna záťažná pletenina zo zmesi 80% Polyamidu a 20% Elastanu (Lycry). Konštrukcia vzniká na základe rozmerov, ktoré uvažujú s pružnosťou tohto materiálu. To znamená, že priečne rozmery výrobku sú zmenšené o požadovanú tohto materiálu – 20% a pozdĺžne rozmery sú zmenšené o požadovanú pružnosť – 5%. Konštrukcia vrchného dielu (rovnako na zmienený materiál) túto pružnosť materiálu neuvažuje, pretože sa nevyžaduje a nie je potrebné ju zanašať do vymodelovaného dielu. Konštrukcia vrchného

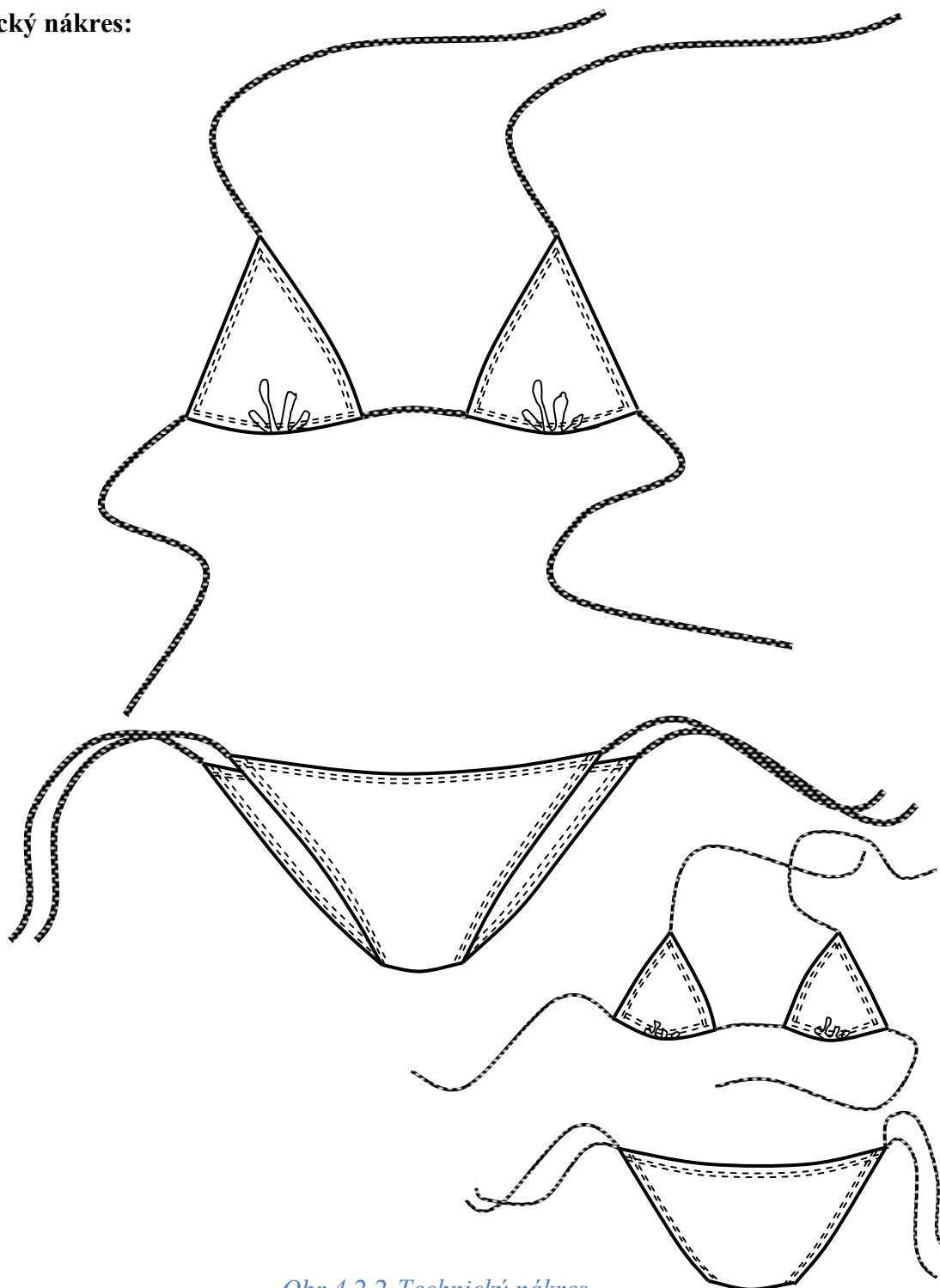
dielu vzniká zo základu konštrukcie pre dámsku spodnú bielizeň Müller&Sohn, ktorá sa rysuje len po pásovú priamku, pretože sa jedná o trupový odev pokrývajúci hrudník (len predný diel- PD, vyobrazená je aj základná konštrukcia zadného dielu- ZD, od ktorej sa odvíja konštrukcia PD). Do tejto základnej konštrukcie je zanesená spodná hladina vrchného dielu bikín- bod H71, ktorá je nanosená od predného krčného bodu K71. Táto vzdialenosť sa neurčuje výpočtom ale je určená meraním na postave. Nanosená hladina sa na konštrukčnej priamke 4'odkláňa o 1cm. Diel sa rotuje podľa nástrihu od bodu P6 do bodu H61. Po rotovaní sú body N6 a N6'totžné. Na takto vyrotovanom diely sa prevádza modelácia, ktorej pravidlá sú okótované v konštrukcii. Modeláciou základného strihu vznikne na odmodelovanom diely odševok, ktorý sa zanedbáva a vzniká tak požadované riasenie v dolnom kraji tohto dielu. Spodný diel rovnako vzniká na základe základnej konštrukcie Müller&Sohn pre zhotovenie dámskych nohavičiek. Táto konštrukcia je modelovaná podľa technického nákresu. Hladina horného kraja dielu je znížená o 6 cm, aby zodpovedala požiadavke. Pravidlá modelácie sú okótované v konštrukcii. Podľa návrhu sa jedná o „string“ bikini. Prúžky materiálu, pomocou ktorého sa jednotlivé diely uväzujú na postavu sú samostatné strihové diely a nie sú vyobrazené v konštrukcii, pretože sa jedná o jednoduché pruhy materiálu s požadovanou dĺžkou na uväzovanie a so šírkou potrebnou na technologické spracovanie týchto dielov. Návod na konštrukciu sú uvedené v prílohe. [25]

Obr. 4.2.1- Skica návrhu bikín „Anna“

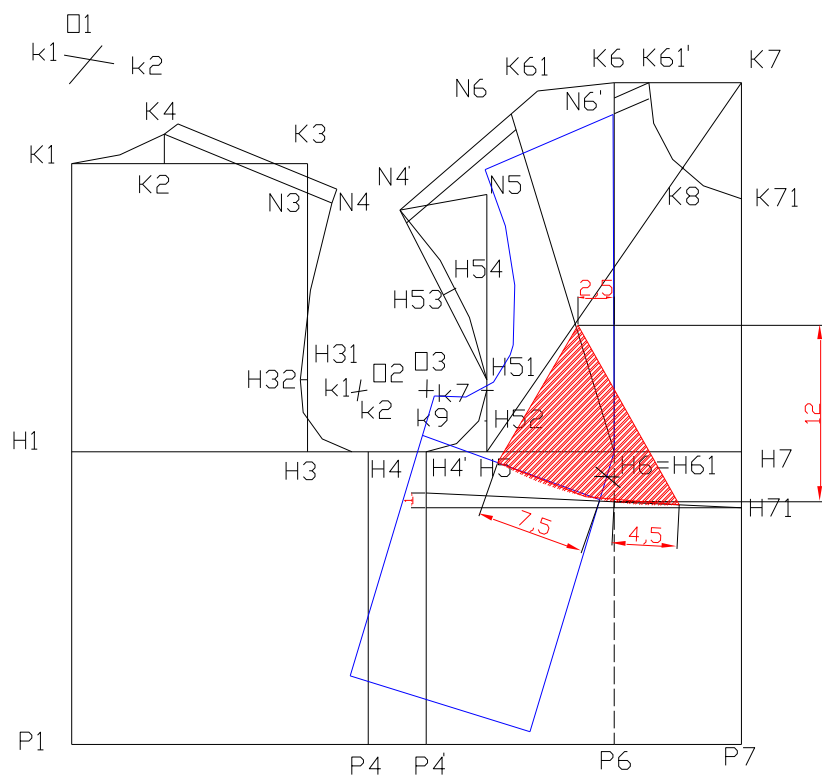
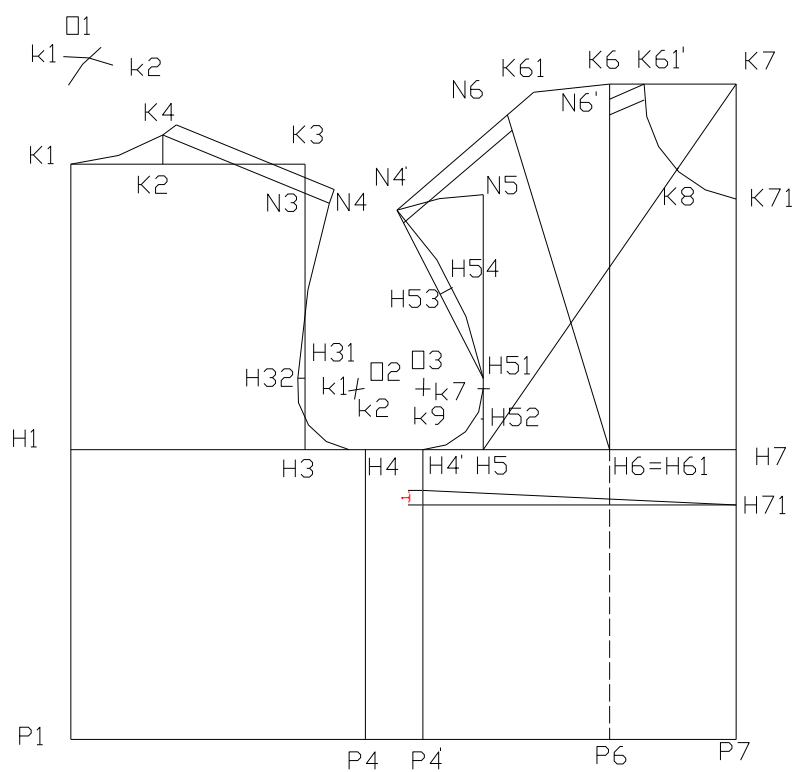
Stručný technický popis: Bikini typu „string“, jednoduchého strihu bez tvarovacích prvkov. Výrobok nie je podšitý. Podprsenka je v dolnom kraji tvarovaná kvôli zriadeniu. Vrchný diel sa zaväzuje okolo trupu a okolo krku. Šnúrky na zaväzovanie okolo trupu sú prevlečené kanálikom v dolnom kraji podprsenkových dielov. Zaväzovanie okolo krku je k dielu prisadené šitím. Spodné diely sa na bokoch zväzujú. Viazanie je prisadené šitím.

Technický náčrt:

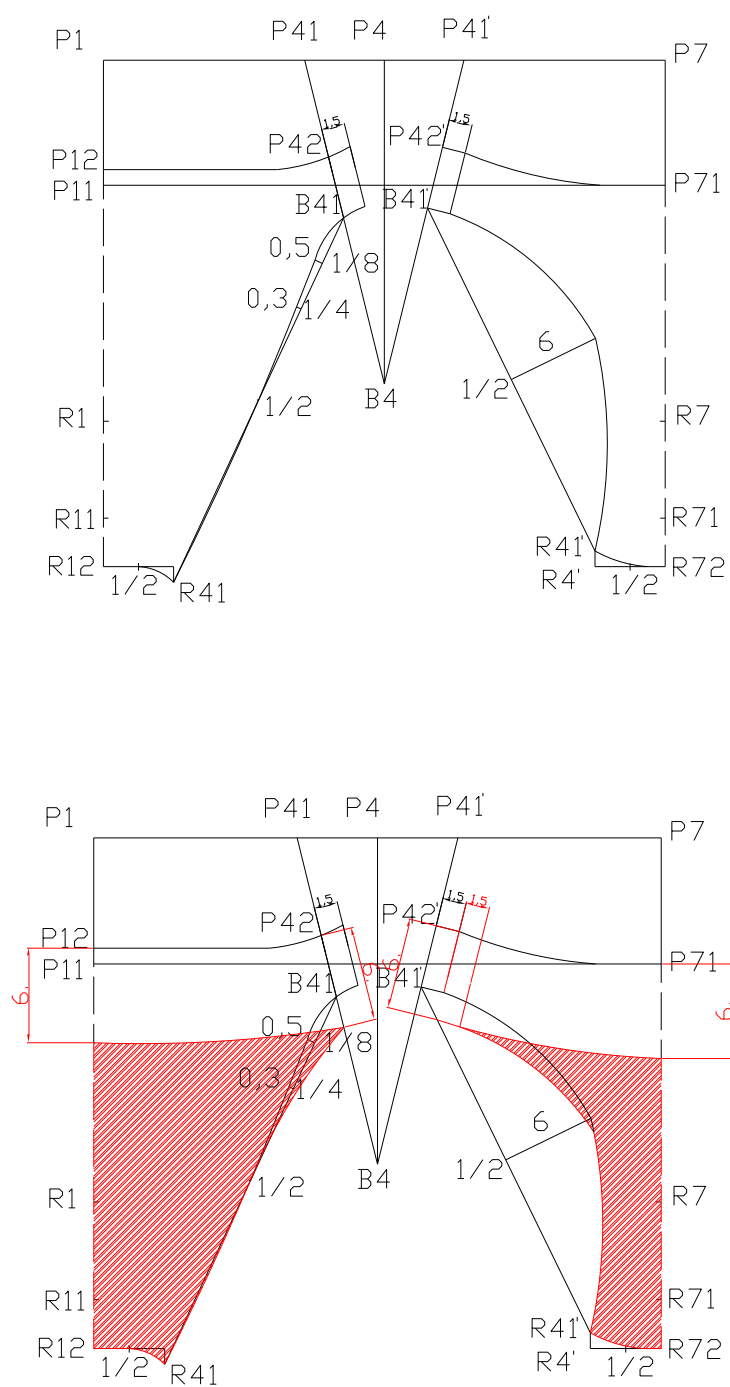
Obr.4.2.2-Technický náčrt

4. 3 Konštrukcia a modelovanie vrchného dielu bikín

Obr.4.3.1-Základná konštrukcia, Obr.4.3.2- Modelácia základnej konštrukcie

4.4 Konštrukcia a modelovanie spodného dielu bikín

Obr.4.4.1-Základná konštrukcia, Obr.4.4.2- Modelácia základnej konštrukcie

5. Záver

Cieľom tejto bakalárskej práce bolo objasniť pojem „kult v odievaní“. Vo výbere najdôležitejších kultov, ktoré ovplyvnili vývoj histórie odievania sa ocitli štyri kulty. Zozbieraním, preštudovaním a skompletizovaním poznatkov nadobudnutých o týchto ikonách odievania rešeršným spôsobom práca dokumentuje ich vznik a vývoj do kultovej podoby a následný vývoj kultu až po súčasnosť.

Následne sa práca venuje rešerši vývoja kúpacích odevov od staroveku po súčasnosť a slovne aj obrazovo dokumentuje vývoj v tomto druhu odievania. Zameriava sa najmä na tabuizovanie ženského tela v porovnaní s mužským, a teda najmä vývoj v smere ženských odevov určených na kúpanie.

Experimentálna časť práce na tému nadväzuje a venuje sa vývoju kultu „bikini“, ktorý je pre túto prácu najpodstatnejší a venuje sa mu zvyšná časť práce. Demonštruje všeobecný spoločenský postoj a v počiatku zaujatosť voči tak odvážnemu odevu. Po slede desaťročných období postupne poukazuje na jeho zvyšujúcu sa obľúbenosť. Tento záver podporuje aj myšlienka, že bikini ako kult určený ženám sa niekoľko rokov po svojom vzniku stávajú aj obľúbeným a účelným odevom určeným mužom. Poukazuje, že postupom času si odev zabezpečil svoju pevnú pozíciu v histórii odievania a vo svojej kategórii je nepopierateľne najobľúbenejším odevom.

Praktická časť práce približuje vývoj tohto kultu ako odevného výrobku. Poukazuje na dôležitú súvislosť medzi vývojom v materiálovej a konštrukčnej oblasti. Pre ukážku vývoja v týchto oblastiach uvádza najstarší zachovaný strih na pôvodný tkaný materiál a predstavuje ako štúdiu návrh bikín modelu „Anna“ a konštrukčné riešenie tohto návrhu najvhodnejšou metodikou pre najmodernejší úpletový materiál.

Cieľom práce bolo poukázať na nemennosť týchto kultov, ale aj napriek tomu na ich veľkú praktickosť a prispôsobivosť obdobiu a požiadavkám nositeľa. Všetky tieto odevy sa stali kultovými pre svoju univerzálnosť a to im zabezpečuje pozíciu v odevnej kultúre, akú si iné odevy nezískajú.

6. Literatúra

- [1] ROETZEL, B.: *Opravdový gentleman*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2001
- [2] PIRAS, C., ROETZEL, B.: *Opravdová dáma*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2003
- [3] SKARLANTOVÁ, J.: *Od krinolíny k džínům*. 1.vyd. Praha: Práce, 1979
- [4] SKARLANTOVÁ, J.: *Od fíkového listu k džínům*. 1.vyd. Praha: Garda Publishing, 1999
- [5] FELICETTI, C.: *Ryzí styl*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2007
- [6] PAŘILOVÁ, H.: *Textilní zbožíznalství- Tkaniny*. 2. vyd. Liberec: Technická Univerzita, 2000
- [7] ŽIVNÁ, Ž.: *Šaty dělají člověka*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1976
- [8] *Slovensko- Židovské noviny Delet*. [online] k dispozici na: www.delet.sk, < <http://www.delet.sk/showarticle.php?articleID=206>> ISSN 1336-2313
- [9] [online] www.inzine.sk, [cit. 2.4.2002] < <http://www.inzine.sk/article.asp?art=6797>>
- [10] JONAS, S.: *Lexikon Móda v proměnách času*. 1.vyd. Praha: Rebo Productions, 2008
- [11] BAUDOT, F.: *Móda století*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2001
- [12] KYOTO COSTUME INSTITUTE (Kolektiv autorov): *Móda –dějiny odívání 18.,19. a 20.století*. 1.vyd. Praha: Slovart, 2003
- [13] SEELING, C.: *Století módy*. 1.vyd. Praha: Slovart, 2000
- [14] KYBALOVÁ, L., HERBENOVÁ, O., LAMAROVÁ, M.: *Obrazová encyklopedie Módy*. 1. vyd. Praha: Atria, 1973
- [15] HLAVÁČKOVÁ, K., UCHALOVÁ, E.: *Sport & Móda*. 1. vyd. Praha: Obecný dům, 2004
- [16] www.fashion/era.com
- [17] www.ahiida.com
- [18] <http://cs.wikipedia.org>
- [19] Autor neuvedený: *Svůdné s rafinovanými detaily*. Textil Žurnál 1/2008, str. 1, ISSN 1210-4078
- [20] BENSIMON KILLOREN, K.: *The bikini book*. 1. vyd. London: Thames & Hudson, 2006
- [21] <http://www.bikiniscience.com/bsmain.html>
- [22] KADLECOVÁ, E.: *Kapitoly z textilní technologie I*. Interní skripta VŠUP, 2006
- [23] KVĚTEN: *Ateliér pro služby ženám- bud' pozdraveno léto*. III/1979-č. 84 str. 47-55
- [24] <http://www.lady.sk/index.php?kategoria=1&id=4640&PHPSESSID=53664a7f0b9239841>
- [25] http://www.kod.vslib.cz/info_predmety/Kmo/Prednasky%20KMO/plan_prednasek_2005.htm

7. Príloha

I. Konštrukcia vrchného dielu bikín

<p>Zobrazená konštrukcia zodpovedá hlavným konštrukčným rozmerom: $vp = 158 \text{ cm}$, $oh = 82,5 \text{ cm}$, $podprsný oh = 70 \text{ cm}$, $op = 64,3 \text{ cm}$.</p> <p>Pomocné rozmery:</p> <p>zhp= zadná hĺbka podpazušia $1/10 oh + 11,3$ 19,6 cm dch= dĺžka chrbta $1/4 vp$ 39,5 cm špk= šírka priekrčníka $1/10 z + 1/2 oh + 2,3$ 6,4 cm šr= šírka ramena 12,5 cm dpp II dĺžka od boč. krč. bodu k pásu + $(oh - poh)/5$ 45 cm dps II dĺžka od boč. krč. bodu k prsníku 25 cm šch= šírka chrbta $1/2 šch = 1/8 oh + 5,5 + P(-0,5) = 15,3 \text{ cm}$ špr= šírka prieramku $1/8 oh - 1,5 + P(-0,5) = 8,3 \text{ cm}$ špd= šírka predná $1/4 oh - 4 + P(1) = 17,6 \text{ cm}$</p>				
P.č.	Rozmer	Konštrukčná úsečka	Vzorec	Výpočet
1.	Zad. stredová priamka a krčná priamka	$1 \perp k$		
2.	Zad. hĺbka podpazušia	K1 H1	zhp	19,6 cm
3.	Délka zad	K1P1	dz	39,5 cm
4.	Horizontálne priamky	k, h, p		
5.	Šírka chrbta	H1H3	šch	16,3 cm
6.	Šírka prieramku na ZD	H3H4	$1/2 špr$	4,2 cm
7.	Medzipriestor	H4H4'	$k=4$	4,0 cm
8.	Šírka prieramku na PD	H4' H5	$1/2 špr$	4,2 cm
9.	Predná šírka	H5H7	špd	17,6 cm
10.	Prsný bod	H7H6	$1/10 oh + 0,5$	8,8 cm
11.	Vertikálne priamky	2,3,4,4',5,6,7 \perp h		
12.	Šírka priekrčníka	K1K2	špk	6,4 cm
13.	Výška priekrčnika	K2K4 \perp k	$k=2$	2,0 cm
14.	Kružnica pre pomoc. bod pre vykreslenie priekrčníka	k1 (K1, špk + 1) k2 (K4, špk + 1)		
15.	Pomocný bod pre vykreslenie priekrčníka	$k1 \cap k2 \Rightarrow O1$ k3 (O1, špk + 1)		
16.	Sklon náramennice ZD	K3N3	$k=2$	2,0 cm
17.	Šírka náramennice	K4N3 \Rightarrow K4N4	šr	12,5 cm
18.	Umiestnenie montážneho bodu	H3H31	$1/4 zhp$ (konstr.)	4,9 cm
19.	Montážny bod na ZD	H31H32	$k=0,5 \text{ cm}$	0,5 cm
20.	Tvarovanie dolnej časti prieramku ZD	k4 (H4, H3H4) k5 (H32, H3H4) $k4 \cap k5 \Rightarrow O2$ k6 (O2, H3H4)		
21.	Prenesenie rozmeru na PD	H5H51	H3H31	

P.č.	Rozmer	Konstruktívna úsečka	Vzorec	Výpočet
22.	Umiestnenie montážneho bodu PD	H5 H52	$\frac{1}{4}$ špr (konst.)	2,1 cm
23.		H5N5	H3N3	
25.	Umiestnenie priamk. hrotu pr. náramennice (vzdialenosť merať po kružnici r1)	N5N4'	$1/20 \text{ oh} + 2$	6,1 cm
26.	Pomocná priamka	N4'H51		
27.	Pomocné body pre vykreslenie priamku	H51H53 H53H54	$\frac{1}{2}$ N4'H51 k= 1	1,0 cm
28.	Tvarovanie dolnej časti priamku PD	k7 (H4', H4'H5)		
29.		k8 (H5, H4'H5) \Rightarrow H55 k9 (H55, H4'H5) k7 \cap k9 \Rightarrow O3 k10 (O3, H4'H5)		
30.	Predná dĺžka do pásu	P6K6	dppII	45 cm
31.	Dĺžka k prsníku	K6H61	dpsII	25 cm
32.	Krčná priamka PD	K6 \in k, k \perp 7 k \cap 7 \Rightarrow K7		
33.		r2= (H61, H61 K6)		
34.	Priekrčňový hrot prednej náramennice PD	r3 (N4', K4N4) r2 \cap r3 \Rightarrow K61 \Rightarrow N4'K61		
35.	Šírka priekrčníka	K7K61'	špk	6,4 cm
36.	Pomocná p. pre vykreslenie priekrčníka	K7H5		
37.	Hĺbka priekrčníka	K7K71	špk + 1,5	7,9 cm
38.	Bod pre vykreslenie priekrčníka na pomocnej priamke	K7K8	špk + 0,7	7,2 cm
39.	Umiestnenie prsného vybrania	K61N6	K61K6	
40.	Prsné vybranie	N6H61= H61N6' \Rightarrow K61' N6'		
41.	Vymedzenie spodnej hladiny pre umiestnenie dielu	K71H71	k= 21	21 cm
42.	Zvýšenie vymedzenej hladiny		k= 1	1,0 cm

II. Konštrukcia spodného dielu bikín

Zobrazená konštrukcia zodpovedá hlavným konštrukčným rozmerom zmenšeným o rozťažnosť zvoleného materiálu: $op = 64,3 - (20\%) = 51,44\text{cm}$, $os = 90 - (20\%) = 72\text{ cm}$, $hs = 21,8\text{ cm} - (5\%) = 20,7\text{cm}$, $bhs = 24,3\text{ cm} - (5\%) = 23,085\text{ cm}$.				
P.č.	Rozmer	Konštrukčná úsečka	Vzorec	Výpočet
1.	Zadná a predná stredová priamka	1	Body na 1 sú zhodné so 7	
2.	Pásová priamka	$p \perp 1 \Rightarrow P1$		
3.	Znížená pásová priamka	$P1P11$ V bode $P11 \perp 1 \Rightarrow P'$	$k=8$	8,0 cm
4.	Hĺbka rozkroku	$P1R1 = P7R7$	bhs	23,1 cm
5.	Rozkroková časť	$R1R11 = R7R71$	$1/10\ os - 1$	6,2 cm
6.	Rozkroková časť	$R11R12 = R71R72$	$\frac{1}{2} R1R11$	3,1 cm
7.	Rozkrokové priamky	$r, r', r'' \perp 1$		
8.	Konštrukčná šírka	$P1P4$	$\frac{1}{4} os$	18
9.	Bočná priamka	$4 \perp p$		
10.	Šírka v páse	$P1P41$	$\frac{1}{4} op$	12,9 cm
11.	Hĺbka bokov	$P4B4$	hs	20,7 cm
12.	Sklon bočnej priamky	$P41B4$		
13.	Tvarovanie pásovej línie	$P41P42$	$k= 6$	6,0 cm
14.	Tvarovanie pásovej línie	$P11P12$	$k= 1$	1,0 cm
15.	Bočná dĺžka	$P42B41$	$k= 4$	4,0 cm
16.	Tvarovanie ZD v rozkroku	$R12R4$ $R4R41$	$k=4,5$ $k= 1$	4,5 cm 1,0 cm
17.	Pomocná priamka pre výkroj dielu	$R41B41$		
18.	Tvarovanie výkroja ZD		Zanesené v konštrukcii	
19.	Tvarovanie PD v rozkroku	$R72R4' = R12R4$ $R4'R41'$	$k=4.5$ $k= 1$	4,5 cm 1,0 cm

20.	Tvarovanie výkroja PD		Zanesené v konštrukcii	
21.	Obrys základného tvaru ZD	P12,R12,R41,B41,P42, P12		
22.	Obrys základného tvaru PD	P71,P72,P41',B41',P42', P71		
23.	Premiestnenie bočného kraja		k= 1,5	1,5 cm
24.	Zníženie pásového kraja		k= 6	6,0 cm

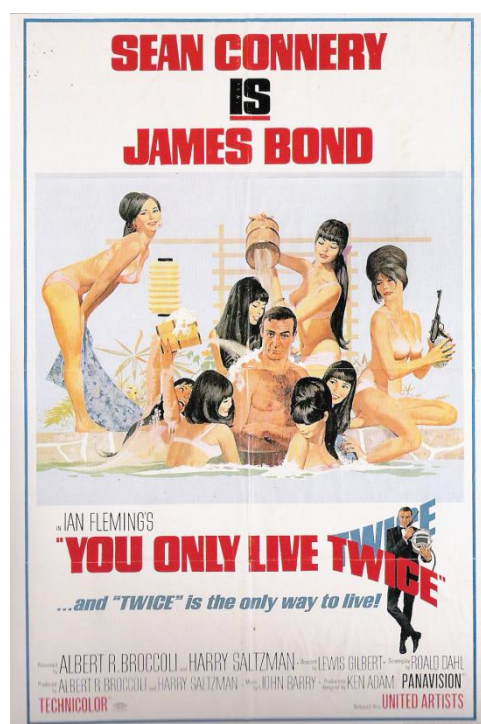
III. Vzorka použitého materiálu

Jednolícna záťažná pletenina. Jedná sa o zmes 80% Polyamidu a 20% Elastanu (Lycry)

IV. Bikini vo filme

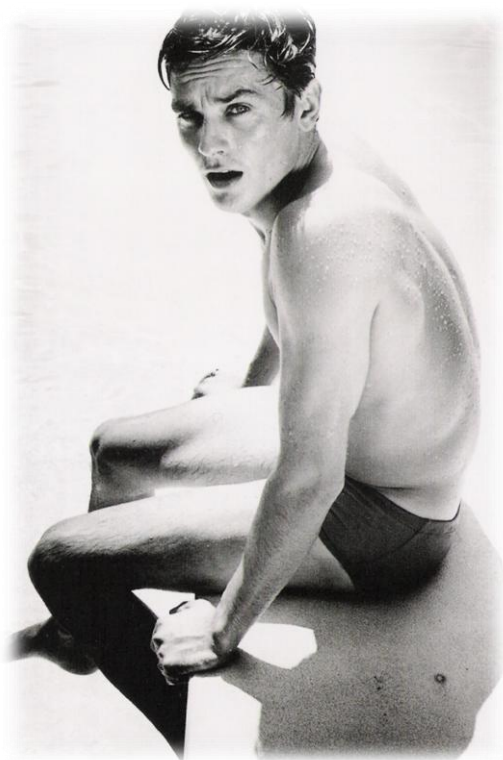

Obr.IV.A- Marilyn Monroe vo filme Something's got to give (1962), Obr.IV.B. Brigitte Bardot v bikinách vo filme The night heaven fell (1958)

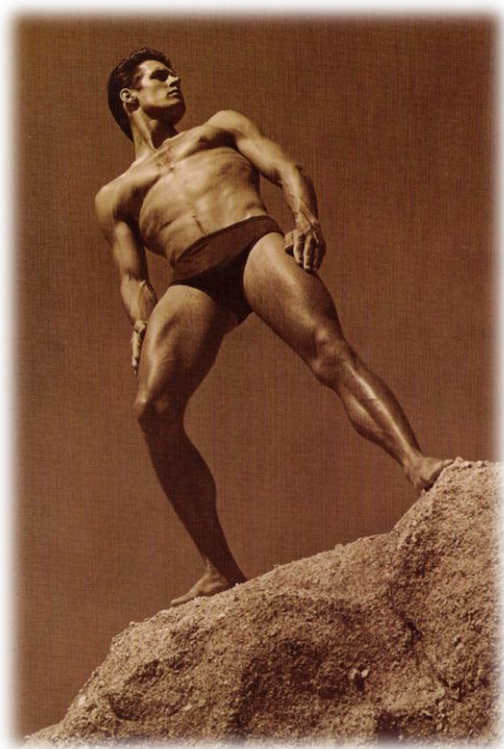

Obr.IV.C - plagát k filmu Dr. No (1962), Obr.IV.D- plagát k filmu You only live twice (1967)

V. Pánske bikini

Obr.V. A- Alain Delon v pánskych bikinách

Obr.V.B- pánske bikini z roku 1982, Obr.V.C- odev pobrežnej hliadky v Sydney v Austrálii z roku 2005